

SAN MARCOS

Jua Nitiminaafi Sicaihigovi Jibeguehi.

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-18; Jn 1.19-28)

¹ Jilli ticovauno Jesucristo Moocaani Achi jibogoco. ² Mīro jilli Moocaani iimaa jibogominaafi Isaia caatinicuui, Moocaani unuunoco:

Dihime galluui tajibogominaafico, dihime jiihaico iimibachuqui, nooboro.

³ Jaanaa guubuvusuuno sicaihigoti ocoovadiicinuno: Mihimibachu Mohaivojibo jiihaico sano ticovoro meheetavo, onoonoco, Isaia caatinuui.

⁴ Jilli saabo Jua sicaihigovi miyaminaaco nitiboro. Jaabo neehicauhi: Minitisuquimaje jaamoro amiihai eedeehifico mejeevesu, amiihai imiti ibuuqui, nooboro. ⁵ Jaanegui Judeao jiiinijeoto, bu Jerusale cuumioto icamo feehicauhi diiboco uguubunicitomo. Jaamoco iimitico jibeguehicauno bujinagoti diitoco Jua nitihicauhi Jorda onoohifaño.

⁶ Jaabo Jua gaachehuhicau camello ijeene eetavotau. Jaanoti iniivigai meeheu jilli asi meehe. Jaabo chahacamicoro duuhicauhi, bu bajio iimicoro nejeecuhicaubo icano. ⁷ Jaabo jibeguehicaui jilli nooboro: Taabuunati saajiibo tajanaanici sihidii imityaabo diibobadi uujoho jeevatihi. Jaamaño diiboguiino idijivooboro itihaipaaaje duujeque sinaayujitirahi.

⁸ Uujohonaha, amiihaico miyaano nifaihuri nitihii.

Jaanoti diibo amiihaico Moocaani Gaijari nitiji, nooboro.

Jesuco Initiuno.

(Mt 3.13–4.11; Lc 3.21-22; 4.1-13)

⁹ Jaasumivi Jesu fuuhi Nazare cuumiti Galilea jinijeri iicacuumiti. Jaaboco Jua nituhi Jorda onohifaño. ¹⁰ Jaabo Jesu itehifañoti ihiinuubo atyimeuhi niqueje afaayicafutuunoco. Jaanofenedi nimiihubadi jeevaabo Moocaani Gaija ihallivi niitovauhi. ¹¹ Jaanaa guubuvusuuno niquejefañoti unuuno: Hijo agaijibo taseemene, iri sihidi imo imo icahi, unuuno. ¹² Jaasumiro Moocaani Gaija diiboco satyuuhi sicalhigovi miyaminaa achahauhigovi. ¹³ Jaabo Jesu tahigo icauhi sanhiba, siino fahuseeci icano fucuva asimifeeneri. Jaaboco Satanas nisuuhi. Jaanobuunati Moocaani toomoninaa asaumoro diiboco jeeci vehicauhi.

Jesu Idudicamaajeque Ticonihi.

(Mt 4.12-22; Lc 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ Jaanobuunati Juaco civojafaño ificuunotiro Jesu Galileavi fuuhi jibogoboro taajasu jibogoco Moocaani aivoji iijico. ¹⁵ Jaabo jilli neehicauhi: Tusumi mihicacuuhi, jino Moocaani aivoji fiitivucuuhi. Jaaneguiha amiihai imitico mejeevesucu. Jaamoro mimiyaavogo jino imino mataajajino jibogoco, nooboro. ¹⁶ Jaabo Galilea muuaijinidi iigooboro ufuuhigo atyimeubo Simon, inahabo Andre icamisi fiiciminaatisi iicaumaño muuaifaño isinicuuhuri sinihicaumisico. ¹⁷ Jaamisico Jesu nuuhi: Tadyojicuti masaa,

amiisico miyaminaa ficiminaatisiti eetavequi, nooboro.

18 Jaanegui tsumiro isinicuuhunoco ejeevesumisiro diibo dojicuti fuumisi.

19 Jaadi toonoti janaanivivi afatyuubo Jacobo, bu inahabo Jua icamisi Sevedeo achimisico tolliro imeenegafaño isinicuuhuco amaahuniumisico atyimetuehi. 20 Jaamisico bu tolliro coovaubo. Jaanegui caanico idudicamaajeminaama imeenegafaño ejeevesumisiro Jesuma fuuhi.

Saafi Iimitino Ijima Iicaubo.

(Lc 4.31-37)

21 Jaadi Capernau cuumivi ifutuudi, judiomi jaguisisumi Jesu sinagogajafaño ufuuboro jibeguehicauhi. 22 Jaaneri miyaminaa sihidi eetyehicauhi diibo jibegueri diitoco aivojibo iicanicibadi jibeguehicauneri, caatiniminaa jibogonicibadi iicatineri.

23 Jaanaaca tooja sinagogajafaño iimitino ijima iicaubo icauhi. Jaabo gaihivuuhi: 24 Ifjoho Moocaani seemene idiimiibo, uujoho ico gaajahi. ¿Jaabo jinejeque diimeguehi ifjoho mihaima Jesu Nazareoobo idiicaabo? ¿Naa mihaico finisuqui asaabo? nooboro.

25 Jaanegui Jesu diibo iimitino ijico ihibauboro nuuhi: Llivivi diica. Jaaboro diiboti diino, nooboro.

26 Jaanegui ihiji diiboco baavi agañiboro ifico vivivi iminiyuuboro sefano agaihivuuboro diiboti iinuuhi. 27 Jaaneri famooro miyaminaa sihidi eetyeuhi. Jaamoro dillucasihicauhi: ¿Jineje jino bohono jibogo? Jaani iiji aivo sefahi aivo ijimi

iicarumoco ataj#banoco: Jii, noomo, noomoro noocasihicauhi.

²⁸ Jaanoco Jesuti ij#bocasiuno paryi Galilea jiinj#jeri goovano gaajacafutuuhi.

Jesu Buheesuhi Simon Pedro Baaboco.

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Jaadi sinagogajati iinuudi Jesu fuuhi Jacoobo, Jua icamisima Simon, bu inahabo Andre icamisi iijafaño. ³⁰ Jaanaa Simon baabo sinafeteri sihidi guihuvauhi. Jaanoco Jesuco j#buguumo diigo igu-ihuvaunoco. ³¹ Jaanegui Jesu diigojaa ufuuboro ihuseti diigoco agaayiciuboro gañiyyiciuhi. Jaa-sumiro diigoco iguihuva bucuuhi. Jaadi diitoco jeecivehicaugo.

Jesu Ajashutimo Iguihuvamoco Buheesuhi.

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Jaadi iijicuuvi nihiba jabaavucuunaaca sivahicaumo diibojaa paryi guihuvamoco, bu emeimivatomejeque icano. ³³ Jaanaa paryi miyaminaa asaauneri guhugavi gahafuuhi. ³⁴ Jaamoco Jesu buheesuhicauhi siomoneri, bu siomoneri icano iguihuvaumehejeque. Jaabadiro bu emeimivatomoco imeimico buhi gañ#hicaubo. Jaamo imeimi iimaajirumo iimaahicautihi diiboco agaajahicaumaño.

Jesu Galileavi J#beguehi.

(Lc 4.42-44)

³⁵ Cuujetaviro Jesu agañiivuuboro fuuhi tuucuumiti sicaihigovi Moocanima ihiimaaqi. ³⁶ Jaaboco Simon, inahabon#minaa icano guiinutuuhi. ³⁷ Jaamo diiboco aatyimeudi nuuhi: Famooro miyaminaa ico guiineri icahi, noomoro.

³⁸ Jaanegui Jesu iimusuuhi: Masigo siicumijaago tahi tolliro jibeguequi taajasubogoco. Toonegui uujoho saauhi, nooboro.

³⁹ Jaadi Jesu paryi Galilea jiinjeri sinagoga-jafaño jibogooboro feehicauhi jimico gavaracuboro.

Jesu Foojohoma Iicaaboco Buheesuhi.

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Jaanaa foojohoma iicaubo Jesujaa saauhi. Jaaboro iguiino ememuvuuboro nuuhi: Idimogohachi uco buheesu, nooboro.

⁴¹ Jaanegui Jesu diiboco idasuguuboro ihuseri dudiciuhi: Imeguehi, buheetecu, nooboro.

⁴² Jaasumiro diiboco ifoojoho ubuuneri buheetecuubo. ⁴³ Jaadi Jesu diiboco afaguuboro galluuhi jilli nooboro: ⁴⁴ Mihaiñoobaco dibeguedino. Jilli ofooboro sacerdoteque dihifusuto. Bu jaaboro ico iimibachuno jeecivoco asimico ficuuto Moise atajibaubadi toono jibogobadi iicanoco. Jaanoco miyaminaa aatyimemere igaajaqui ijoho ubuheecunoco, nooboro.

⁴⁵ Jaarunaa ufuuboro sihidi miyaminaaco jibogooboro feehicauhi diiboco Jesu ubuheesuunoco. Jaamaño Jesu foovono cuuminofañodi igucutiibo, jilli buhigueejere miyaminaa achahahiguejere iicaaboro feehicauhi. Jaarunaa fahigovati saahicaumo diiboco emeecivamo.

2

Jesu Buheesuhi Idino Isifañiboco.

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1 Toonobuunati siino Jesu Capernau cuumivi fuuhi goovajisutinoti. Jaanoco guubuumo iijafaño iicaunoco. 2 Jaanegui miyaminaa diibojaago ufuumo gahafuuhi guhugamaryo gatyuuci. Jaamoco iimaaco j#beguehicaubo. 3 Jaanaa igueenemejedimo diibojaa sivauhi ihiibimoro idino isifañ#boco. 4 Jaarumo miyaminaa agahaficin#neri Jesuvi #futuutimo. Jaanegui caamoti tooja niibahucuco afaayic#umoro Jesujaago diiboco nitusuumo icigaiijema. 5 Jaanoco diito Jesuco imiyaavuguunoco agaajac#bora Jesu nuuhi iguihuvaaboco: Guihi, dihimiti #co imibachucafutucuuhi, nooboro.

6 Jaarunaa saatoho caatin#minaa onoomo igicin#mañoti ijeeb#fañodi esamaaiuhi: 7 ¿Collihi jaani jilli imiticani iimaahi? ¿M#joho nacu imitico buusujirahi? Id#bora naha Moocaani, noomoro.

8-9 Jaanoco Jesu agaajac#uboro nuuhi: ¿Collihi tolli am#hai jeeb#fañodi mehesamaaihi? Tih#cani jana iguihuvaaboco: Dihimiti imibachucafutucuuhi, onono; gañiivoobo dicigaiijema fuucu, onono. 10 Jaamo magaajahi jiijehalli ujoho Miyam#naafbad# Ifivuubo imiti imibachu mityama iicanoco, nooboro, 11 idino isifañ#uboco nuubo: #co neehi: Gañiivo, jaaboro dicigaiijeque d#c#bo fuucu diijajaago, nooboro.

12 Jaasumiro diibo agañiivuuboro icigaiijeque #c#uboro fuucuuhi #finicimofeenedi. Jaaneri pary# miyaminaa sihidi eetyeuhi. Jaamoro Moocaanico imehicaumo: Mahaty#metat#hi aivo jilli iicanoco, noomoro.

Jesu Coovahi Levico.
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Jaanobuunati siino Jesu fuuhi muuaijinivi. Jaabojaa sihidi miyaminaa saahicauhi. Jaamoco jibeguehicaubo. ¹⁴ Jaamañoti janaanici afatyuhigo atyimeubo Levico Alfeo achi impuestoco ajaadusuhicajafaño giciniuboco. Jaaboco: Uuma difoo, nuubo.

Jaanegui Levi agañoivooboro diiboma fuuhi.

¹⁵ Jaanobuunati Jesu Levi ijafaño ijibogominaama amachuubo giciniunaaca sihidi impuesto jaadusuminaa, bu iimitifimo icano gaseuhi. Jaamo sano diiboma machuhicauhi. Diibo dojicuti sihidi ufuumo icano. ¹⁶ Jaanaa fariseo caatiniminaa iicamo Jesuma diito amachunoco aatyimeumoro ijibogominaaco nuuhi: ¿Milli jaabo amihai jibogominaafi, impuesto jaadusuminaama, bu saatoho iimitiminaama icano acasiivooboro machuhi, aduhi icano? noomoro.

¹⁷ Jaanoco Jesu uguubuuboro diitoco nuuhi: Ubuheefimo taabuminaafico imogotatihi. Jaanoti iguihuvamo taabuminaafico imeguefihi. Jaabadiro uujoho: Imino icahi, onoomoco cuuhuvaqui saahinitihi. Iimifitimeguiiha saahi iimiti ifico ijeevesuqui, nooboro.

Jesuco Dilluumo Machutimo Aigafinohallivi.
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Jaanaaca Jua jibogominaa, bu fariseomi jibogominaa icamo machutimo aigahicauhi. Jaanaa saatoho asaaumoro Jesuco dilluvauhi:

¿Naa, collihi jana fariseomi, Jua icamo jibogominaa aigananaa dita aigatihi? noomoro.

¹⁹ Jaanegui Jesu ooviciuboro iimusuhi: ¿Nacu gaigooco atabavaaboro ijibaimojaago ucuuhuvamo idaasuri aigajirahi diitoma diibo iicanohachuta? Miïro diitoma diibo iicanohachuta aigajitirumo. ²⁰ Jaanoti naha icajinehiica jari uco tajibogominaati udumitincino. Jaadi jari idaasuno iicaneri aigajimo.

²¹ ¿Miïro miïjoho eedechehuco bobaryuri maahunitatihi? Jaanoti imaahuniruva bobaryu tochehuco gallicujirahi. Jaaneri tohoji janaanicro guiraatejirahi. ²² Jaabadiro bu, ¿miïjoho bohaihofaihuco eedeejutafaño ficutatihi? Jaanoti ificuruva tofaihu tujutaco ejerucarunoro fatyejirahi. Jaanegui bofaihuco bujutafaño mificutahi, nooboro.*

Ijibogominaa Trigo Noovataco Ichi Jaguisifucusumi.

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Jaanaa judiomi jaguisisumi Jesu basutafañodi iigooboro feehicauhi. Jaanaa ijibogominaa toono basuta noovataco icimoro feehicauhi. ²⁴ Jaanegui fariseomi diiboco nuuhi: Meeci ¿collihi dijibogominaa olli moonihi jaguisifucusumi momoonitatincoco? noomoro.

²⁵⁻²⁶ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: ¿Jaana nacu magaajatihi amihai, johono David, bu diiboma iicaumo icano ucuujivaachusumi diitoco ajeba aivusuneguiiha omoonunoco? Miïro

* **2:22** Jilli Jesu nuuhi eedeejibogoco mejeevesumoro bohono jibogocoro meheetavequi.

Moocaani iija tabernaculojafaño David ufuuboro Moocaani jeeçivo maahunoco machuuhi miijoho amachutatirunoco, Aviata onoobo sacerdotemi aivojiibo iicauiibo icaunaaca. Jaaboro bu diiboma iicaumoco aciubo saatohoro sacerdotemi amachufirunoco, nooboro.

²⁷ Jaadi bu siino Jesu nuuhi: Miïro jaguisifucu miyaminaadi eetavocafutuuhi. Jaanoti miyaminaa jaguisifucudi eetavocafutuutïhi.

²⁸ Jaamaño uujoho Miyaminaafibadi Ifivuubo jaguisifucu aivojiibo, nooboro.

3

Saafi Ihuse Ifigatyuubo.

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Jaadi siino Jesu sinagogajafaño fuuhi jahi icaubo saafi ihuse ifigatyuubo. ² Jaaboco #finicimoro feehicaumo: ¿Naa jeedi jaguisisumi buheesujiibo? noomoro #furumo diibohallivi ij#beguequi. ³ Jaanoma iicaubo Jesu ihuse ifigatyuuboco nuuhi: ¡Gañiivo! ¡Jaaboro feenevi dulleeve! nooboro.

⁴ Jaadi diitoco Jesu dilluuhi: ¿Jinejeque jaguisisumi moonisunicimo iiminoco, nacu iimitinoco? ¿Magaicaaunoco, nacu mubuheesunoco? nooboro. Jaarunaa diito iimusuutïhi.

⁵ Jaanegui diito jeeb#no cuhuferi #daasuvuuboro, sifirano ihuufococo emeeciuboro ihuse ifigatyuuboco nuubo: ¡Dihuseque fallirihicar! nooboro. Jaanegui diibo fallirihicaruhi. Jaasumiro diibo use dojicuviro imituuhi. ⁶ Jaasumiro toonoti ifariseomi

ufuumoro Herodianomima fitacucasiuhi Jesuco igaicaauqui.

Muuaijinivi Miyaminaa Icauno.

⁷⁻⁸ Jaanaa Jesu ijibogominaama muuaijinivi fuuhi. Jaamoco sihidi miyaminaa bucaseuhi Galileaoto, Judeaoto, Jerusaleoto, Idumeaoto, bu Jorda oonegueehioto, bu Tiro, Sidon icano jininooto icamo diibo sihidi ejeevanoonoco omoonihicaunoco uguubumoro. ⁹ Jaanegui ijibogominaaco nuubo: Uco miyaminaa ijene eñeñerujiruneguiha momeenegaco mihimibaicini, nooboro. ¹⁰ Jaabo Jesu miyaminaaco ubuheesuhicaunegui sihidi iguihuvanoma iicadimo diiboco idudiciqui ijene ñeñeruhicauhi. ¹¹ Jaabadiro bu ijimi diiboco aatyimemere diibo imega baavi aquetehicauhi. Jaamoro gaihivehicaumo: Hijo Moocaani Achi, noomoro.

¹² Jaarumoco faguehicaubo: Uco satohoco mag-aajasudino, nooboro.

Jesu Ichi Minisuminaati Fahuseeci Motihaiti Miimisiici Idino.

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Jaanobuunati Jesu ifabaivi fuuhi. Jahigo iimuguudimoco coovaubo. Jaanegui diibojaa saamo. ¹⁴ Jaamoco fahuseeci motihaiti miimisiici idimoco icubo diiboma iicaqui, bu diitoco igalluquiqui jibogoco ijibeguequi icano. ¹⁵ Jaamoco iijico acubo ijimico igañihicaqui.* ¹⁶ Jaamo jinnoodimou fahuseeci motihaiti miimisiici idimo

* **3:15** Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: bu iguihuvamoco ibusuuhicaqui, onoonoco.

iicaumo; Simon icaruuboco Pedroti omomoniubo. ¹⁷ Jacoobo Zebedeo achi, bu Jua Jacoobo nahabo icano. Jaamisico momoniubo Boaneegemisiti, siseememisi eneejirunoco. ¹⁸ Andre, Felipe, Bartolome, Mateo, Tomas, bu Alfeo achi Jacoobo, Tadeo, Simon cananista, bu ¹⁹ Juda Iscariote diiboco aaciujiiho igaicaauqui icamoma saaubo jaahe.

Blasfemia.

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Jaanaa siino sihidi miyaminaa diibojaa igaivehicauhi. Jaaneri Jesu iijibogominaama ajashuno jinejebaco machuhicacutihi. ²¹ Jaanoco Jesu yoto uguubuumoro saauhi diiboco icivamo, jilli jeegavoobo eneehicauneguiiha.

²² Jaabadiro bu caatiniminaa Jerusaleti asaaumo neehicauhi: Beelzebuma icaabo iijimi aivojiboma. Jaamaño diibo mitya iijiri iijimico buhi gavaracuhicaabo, noomoro.

²³ Jaanegui Jesu diitoco ocoovauboro siinovi ooviciboro neehicauhi: ¿Milli jaabo Satanas bu ificoro buhi gañijirahi? ²⁴ Miro saafi aivojifaño minooci udugaavonoro sanomiro imoonicasiruva sanomiro finisucasijirahi. Jaamaño tohaivoji guenene icajitirahi. ²⁵ Jaabadiro bu sajaotoro sanomiro imoonicasiruva guenene icajitirumo. ²⁶ Jaabadiro Satanas iinoro ifimaryo imoonicasiruva, ¿milli bu guenene icajiruubo? Iinoro ifico finisujiruubo.

²⁷ Jaabadiro ¿mijoho esefaabo iijafaño ofoomoro inehejeque icijitirahi abajaaboco

sisitimoro? Jarihiicanaa abajaaboco isisidi icijirumo.

²⁸ Miyanotiro jino amahaico neehi: Miyaminaaco paryicino imitino ihiimaaruno buusucafeteji. ²⁹ Jaanoti Moocaani Gaijati imitino ihiimaaboco toono aivo buusuracujitahi ufucuro. Jilli tohimitinoma iicacujibo, nooboro.

³⁰ Jilli diitoco nuubo, diiboco ijima icaabo, eneehicaunoma iicaubo.

Jesu Nahabomi, Seeji Icamo.

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Jaanobuunati Jesujaa seeji, inahabomi icamo asaaumoro jahisitiro diiboco cuuhuvasuuhi.

³² Jaanegui Jesuhallidi emecuciniumo diiboco nuuhi: Diiseeji, dinahabomi icamo ico jahisiti cuuhuvahi, noomoro.

³³ Jaanegui Jesu nuuhi: ¿Mijoho gaharubi? ¿Mijoho tañahabomi? nooboro ³⁴ ihallidi emecuciniumoco emeeciuboro diitoco nuuhi: Jino tacojiri iicamo gaharubimi, tañahabomi icano.

³⁵ Jarihiicanaha jino Moocaani iijico omoonimo tañahabomi, gaharubimi, tañagomi icano iicajimo, nooboro.

4

Basuminaafivi Ohoovicino.

(Mt 13.1-23; Lc 8.4-15)

¹ Jaadi siino Jesu miyaminaaco jibeguehicauhi muuaijinivi. Jaabojaago sihidi miyaminaa igaivuuhi. Jaanoma iicaubo meenegafaño ijicafutuuboro diitoti tehesijisuno ufuboro casivutuuhi. Jaanoti diito injinivi

jiinigaibaahohalliviro icauhi. ² Jaaboro diitoco sihidi siinovi ooviciboro jibeguehicauhi ³ jilli nooboro: Jinoco muguubu: Basuminaafi fuuhi abasutuubo. ⁴ Jaabo abasuuno samañoono jiihaifaño acutuuhi. Jaanoco joomi asaumorero machujeuhi. ⁵ Jaanoti samañoono acutuuhi guisihallivi miyaadi jiini achahaumañovi. Jaanoro goovano iinucuuno ijiinije miyaadi efeemeutimaño. ⁶ Jaaruno nihiba aachiciuneri aryvucuuno, chuumucuuno icano abacocoovautimaño. ⁷ Jaanoti samañoo gahaije aifuuhi jarimihoonofeenevi. Jaano toono ihallivi ujusiuno toono ihiinuurunoco macanisuuhi. Jaamaño noovautino. ⁸ Jaanoti samañoono acutuuhi imino jiinijevi. Jaano ihiinuurunoro jusicuuno. Jaanoro imino noovacuuno saheeje treintadigaiva noovacuuhi, bu saheeje sesentadigaiva noovacuuhi, bu saheeje ciendigaiva noovacuuhi icano.

⁹ Jaaboro neehicaubo dinohojima idiicaabo jinoco guubu, nooboro. ¹⁰ Jaanobuunati iinoro iicacuudi ijibogominaama iicaumo diiboco dilluuhi: ¿Milli toono eneejiruno? noomoro.

¹¹ Jaanogui nuubo: Amiihaico naha uujoho imino gaajasuhicahi Moocaani aivoji agaajaratinoco. Jaanoti buhi iicamoco jilli siinovi ooviciboro neehicahi. ¹² Jaamo emeecirumo atyimetimo iicaqui, bu guubucurumo guubutimo iicaqui. Miuro uguubumoro iimitico jeevesujirumo. Jaamoco bu iimiti buusucafetejirahi, nooboro.

¹³ Jaadi bu ijibogominaaco nuubo: ¿Nacu

am#hai magaajathi jino jilli ohoovicinoco? ¿Jaana milli magaajaji paryi toonoco? ¹⁴ M#iro basuminaafi, oono Moocaani iijico ij#bogoobo abasuubo. ¹⁵ M#iro jino j#haifa#o aacotono onoono; m#iro saatoho jeeb#fa abasucuurunoco ij#bugucuurunoco Satanasaaboro ijeeb#fa#oti dumiti#cicuuhi. ¹⁶ Jaabadiro bu oono guisihallivi abasuuno onoono; m#iro saatoho uguubusumiro imo imo gaayicifimo. ¹⁷ Jaaruno imino abacocoovatima#o guenene icatatio nisuhifivi agasesumi uhuuchuvomoro toonoco jeevesufimo. ¹⁸ Jaanoti sano jari#mihoonofenevi aacutuuno tobogoco gaayicicuurumo ¹⁹ jije busumije jaagoviro ijeeb#no niji niji iicama#o, bu iimitinocoro iimogoma#o icano sanooro toono diito jeeb#fa#o agahafonoguiinodi toono miyaaji iicarujico fiivusutimo. Jaama#o noovasutimo. ²⁰ Jaanoti jino imino jii#jevi abasuuno onoono; oono miyanotiro agaayicimoro imino omoonimofa#o fiivono jaanoro noovacuuono saatohofa#o treintadino, saatohofa#o sesentadino, bu saatohofa#o ciendino icano.

C#ijigaimecuvi Ohoovico; Toovono Icaruno Buhugaaveji.

(Lc 8.16-18)

²¹ Jaadi bu nuubo: C#ijigaimecuco minifutusumoro baavi guirihilluguiino, bu cigaijeguiino icano mificutathi. ¿Ivinaaca minifutusumoro caamovi mificutahi foovono ihifuvusuqui, eti? ²² Jaabadi m#iro chahano afatanicinino atyimeratino iicajino. Bu tolliro chahano agaajaratino gaajacafototino iicajino.

²³ Jaanegui jinooco amiihai nohojima mihicaamo muguubu, nooboro.

²⁴ Jaadi bu diitoco neehicaubo: Imino mag-aaja jino muguubunoco. Miiro oono amiihai mohoovicihicaneriro ufucu amiihaico Moocaani ooviciji. Jaaboro oono uguubumoco janaanici acijiibo. ²⁵ Tolliro bu iicanoma iicaaboco siino janaanivi acijiibo. Jaanoti chahanoma iicaaboco miidino iicarunoco dumiticijiibo, nooboro.

Basutagai Ujusinovi Ohoovicino.

²⁶ Jaadi bu tolliro neehicaubo: Jiibadi Moocaani aivoji jeevahi; miyaminaafi jiiinjefaño siino toogaico abasuuboro cigatoobo, ²⁷ bu sesevede agañivooboro icaabo cuujehachuta, fucuhachuta icano sifucu, sifucu icano fatyehi. Jaanaa toogai milli acho ihinogairo jusihi diibo gaajacitinaaca. ²⁸ Jiiinje toohoco fiivusuhi iticoni ifahooco. Jaadi ideecanoco. Bu jaadi ifagaiño ifallahifaño gahafonicihi. ²⁹ Jaano ifagaiño ujusicuudi icinicuumo niisugari ihicifucu agasecsumi.

Mostaza Tooivi Ohoovicino.

(Mt 13.31-32, 34; Lc 13.18-19)

³⁰ Jaadi bu neehicaubo: ¿Jinejebadi Moocaani aivoji jeevahi? ¿Jinejevi fine mohooviciji?

³¹ Fine mostaza noovata tooico jiiinjefaño mabasuniciyibadi jeevano. Miiro tooyi aivo jiiinjehalliri iicano noovata ajashuyigaiyi.

³² Jaaruo abasucafutucuudi jusifhi guiraaho tyigaba. Jaahoro coohafeene llicuvafihhi. Jaaho aafeneguiino joomi iicuvajirahi. ³³ Jilli nooboro Jesu jibeguehicauhi miyabogoco siinovi ooviciiboro diito agaajajidinoro. ³⁴ Ticovono

nootiibo, jilli siinovi ooviciboro neehicaubo. Jaanoti naha ijibogominaaco ijeevadi paryi imino jibeguehicaubo. ³⁵ Jaanaa mihijicuudi ijibogominaaco nuubo: Masi onago muuaivi mafatyequi, nooboro.✧

³⁶ Jaadi imiyaminaaco agalluudi Jesumaryo fu-umo meenegari. Jaamoma bu sagaaje diito dojicuti fuuhi. ³⁷ Jaanaa sefano guibuhuba diitoco feene muuaivi iciuhi. Jaano sihidi tyuucai iicauneri diito meenegafaño nifaihu gahafehi-cauhi. ³⁸ Jaanaa Jesu dojicuogavi iinigai jeebutahaallivi cigahicauhi. Jaaboco aaicusuumoro nuuhi: Mojiibogominaafi, ¿naa diimeguehi miguijeveneque? noomoro.

³⁹ Jaanegui Jesu aaicuuboro guibuhubaco ibauhi. Jaadi bu muuaico nuubo: ¡Lliviicu toonoviro sicuti! nuubo. Jaanegui iguibuhuba lliviicuhui. Jaanoro paryi imino sicutucuuno.

⁴⁰ Jaadi ijibogominaaco nuubo: ¿Collihi sihidi mihiguetehe? ¿Nacu Moocanico mimiyaavogotih? nooboro.

⁴¹ Jaaneri sihidi diito igutumoro noocasihicauhi: ¿Mijoho fine jaani jino guibuhubamaryo, muuaimaryo icano diiboco: Jii, onono? noomoro.

5

Gadarenomiobo.

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Jaadi fuumo onagoo muuaivi Gadarenomi jinijejaago. ² Jaabo Jesu imeenegafañoti iinuubaacaro cihojinojaa iicachauhigoti

✧ 4:35 Mt 8.23-27; Lc 8.22-25

emeimivatuubo diibojaa saauhi. ³ Jaabo ciihojino iicahigo iicaaboro feehicauhi. Jaaboco miihaiñooba jigaiñehineri duujenicutihi. ⁴ Fiiva foova ihuseneque, itihaiñoco icano jigaiñehineri sisicuurumo. Jaarunoco ihusenehonoco dubaiciubo, bu itihaiñonoco ididaheje mooniubo icano. Jaaboco miihaiñooba guiinonicutihi. ⁵ Jaabo cuujehachuta, fucuhachuta icano ifagajineri ciihojinohallidi coovadiiciniboro feehicauhi. Jaabo inoro ihallico guisibaneri tujaacuuboro feehicauhi. ⁶ Jaabo Jesuco tehesinotiro aatyimeuboro diibojaa ijinafatyuuboro iguiino memuiivutuuhi. ⁷ Jaaboro sefano nuuhi: ¿Jinejeque diimeguehi ijoho Jesu caamovohigo iicaabo Moocaani Achi? Moocaanifaño*di* ico neehi: Idaasuno uco moonidino, nooboro.

⁸ Jilli nuubo imegaviro Jesu diiboco: Diinucu idiimitino iji, eneehicauneguiha.

⁹ Jaanegui Jesu diiboco dilluuhi: ¿Jineje dimomo? nuubo.

Jaanegui iimusuubo: Cuumi tamomo migu-iraaneguiha, nooboro.

¹⁰ Jaaboro Jesuco jenaauhicauhi: Miihaico jicuumiti buhi galluudino, nooboro. ¹¹ Jaanaa ifagaji fiitino sihidi faafaimi amachumo icauhi.

¹² Jaanegui paryi famooro ihijimi Jesuco nuuhi: Miihaico jaatyo faafaimijaa gallu diitofaño mefeegui, noomoro.

¹³ Jaanegui Jesu nuuhi: Jii, tahi mofoo, nooboro. Jaanegui tohidicu ijimi diibo Gadarenominaafiti ihiinoomoro ifaafaimifaño fuuhi dos mildimofaño. Jaamo ifagajiti imuuaifaño aaifuumoro macaniuhi.

14 Jaanoti diitoco eteemehicamo agaaumoro ifaacuumifaño, bu buhigueeje iicajaajefaño icano jibogomoro fuuhi. Jaanegui asaaumoro meeciivaumo jineje fine onoomaño. 15 Jaamo Jesujaa asaaumo atyimeuhi meimi cuumima iicaubo giciniibo gaachehufaño jiciniiboco, bu imino iicacuuboco icano. Jaaboco aatyimeumoro sihidi iguiumo. 16 Jaamoco toonoco aatyimeumo jibuguuhi ihijimima iicauboco omoonunoco, bu ifaafaimico omoonunoco icano. 17 Jaanegui Jesuco ijinijeti galluumo: Fuucu, noomoro.

18 Jaanoma iicaubo Jesu meenegafaño ifeequi jicafutuuboco ihijimima iicaubo neehicauhi: fima saahi, nooboro.

19 Jaarunaa Jesu diiboco nuuhi: Chahano diijajaagoro fuucu. Jaaboro diyotoco dibogo guiraano Aivojibo Moocaani ico idaaasugooboro ubuheesunoco, nooboro.

20 Jaanegui ufuuboro paryi Decapoli cuumineri jibogooboro feehicauhi Jesu diiboco ubuheesu-unoco. Jaaneri paryi miyaminaa jabafitehicauhi.

21 Jaadi siino Jesu meenegari onagoo muuavi fatyuuhi. Jahigo sihidi miyaminaa iicojivi igaiuuhi muuajiniri icaubo cojivi. 22 Jaanaa sinagogaja aivojibo Jairo onoo, diibojaa saauhi. Jaabo Jesuco aatyimeuboro iguiino ememuivutuuboro nuuhi: 23 Aicigai aivo niinovacuuhi goova foobo diigoco dudcito ubuheeteguere iicaqui, nooboro.

24 Jaanegui diiboma ufuuboco miyaminaa sihidi ubucasiumo ijene ñeñejeruhicauhi.

✧ 5:21 Mt 9.18-26; Lc 8.40-56

25 Jaamofeenedi saafigo gaigo tijeheri fahuseeci motihaiti mificabaci idiino iicaucuugo.

26 Jaago fiivaamo taabuminaa ataaburunofaño buheetigofañoviro feehicaugo. Paryi inihibamico ajaaduhicauhigo finisucuugo. 27 Jaago Jesuti ijibocasinoco uguubuugoro miyaminaafeenedi asaugoro ibujinaagoti igaachehuco dudicivauhi.

28 Jilli igaachehuco ududicineriro buheeki, noogoro esamaahicaumaño. 29 Jaasumiro itijoho diigoco figatyuuhi. Jaanoti gaajaciugo ubuheetecuunoco. 30 Jaasumiro Jesu gaajaciuhi ififañoti imitya mihiinobadi iicaunoco.

Jaanegui imiyaminaajaagovi imeveuboro ditoco nuuhi: ¿Mijoho tagaachehuco dudicivi? nooboro.

31 Jaarunaa ijibogominaa diiboco nuuhi: Miyaminaa oono ico ijimatajerunoco daatyimehi. Jaanegui ¿milli: ¿Mijoho uco dudicivi? neehi? noomoro.

32 Jaarunaa Jesu fahigovaco ifinichicauhi ihatyimequi: ¿Mijoho fine dudicivi? onoomaño.

33 Jaanegui diigo sihidi vivi vivi iigutuugoro ubuheeteunoco agaajaciugoro diibojaa saauhi. Jaagoro iguiino ememuivuugoro paryi imino jibuguugo.

34 Jaanegui diigoco nuubo: Niba ico dimiyaavogo buheesuhi. Jaaneguiiha sajeebifuucu, diguihuvati buheetecuuhi, nooboro.

35 Jilli iimaubaacaro sinagogaja aivojibo ijatati saatoho jilli noomoro saauhi: Daicigai gujevecuuhi. Fine Mojibogominaafico acasivusuno, noomoro.

³⁶ Jaanoco Jesu uguubuuboro isinagogaja aivoj#boco nuuhi: Diguetejirahana, jilli miyaavogo, nooboro fuubo.

³⁷ Jaaboro m#hai#ooba diiboma ufuunoco imuguut#bo id#momaryo Pedro, Jacoobo, Jua Jacoobo nahabo icamomaryo fuubo.

³⁸ Jaamo isinagogaja aivoj#bo iijavi #futuuhi aty#meuhi ga#uhusuno omoon#unoco, miyam#naa ataacasiunoco, agaibacasiunoco icano.

³⁹ Jaanogui Jesu ij#cafutuuboro diitoco nuuhi: ¿Jinejeri guiraacani ga#uhusuno mis#ramaa#hi? ¿Coll#hi mataacasi#hi? Guijevetigo. Jilli cigago bagocaja, nooboro.

⁴⁰ Jaarunaa diiboco dejecuhicaumo. Jaanegui#ha Jesu pary#cino famoocoro jahisivi ih#inusuboro caani, seeji iicam#s#coro satyuubo, bu diiboma asaumo iicamomaryo fuubo tobagocaja iicauh#go. ⁴¹ Jaaboro diigoco ihuseti agaay#ciuboro hebreo iijiri nuuhi: Talita, cumi. nooboro. Jilli, bagocaja, ico neehi: Ga#iivo, eneejiruno.

⁴² Jaasumiro tobagocaja aga#iivuugoro igucuuhi. Jaago tusumi fahuseeci mot#haiti mificabaci id#no ficabava icacuuhi. Jaaneri miyam#naa sihidi igutuuhi. ⁴³ Jaamoco Jesu imino faguuhi: M#ico mij#beguedino, nooboro. Jaaboro taj#baubo: Tobagocajaco mamachus, nooboro.

6

Jesu Nazarevi Icahi.
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Jaadi Jesu toonoti ufuuboro iijinijeaagovi siino uumiubo. Jaaboma iijibogominaa fuuhi.

2 Jaadi judiomi jaguisifucu iicacuudi ticovaubo iijibogoobo sinagogajafaño. Jaanoco sihidi miyaminaa uguubumo sihidi ajabafiituumoro neehicauhi: ¿Cuucati fine gaajaabo paryi jinehejeque? ¿Milli fine diibo igaajaco gaayiciuhi? Mee jino agaajaratinehejeque moonibo, noomoro.

3 Miïro du jaani imohobujene dudicamaajeminaafi Maria achi, Jacoobo, Jose, Juda, Simon icamo nahabo, tolliro bu jino inagomi mihaifeeneri icahi, noomoro diiboti sifiratehicaumo.

4 Jaaneguiha Jesu diitoco nuuhi: Moocaani iimaaminaafico fahigovaoto bociguefihi. Jaanoti iijinijeoto, iyoto, iijaoto icano bocigotatihi, nooboro.

5 Jaanoma iicaubo imityaco eetavuutiibo, miidimocoro iguihuvaumoti buheesuubo ihuseque ihalli ificuuneri.

6 Jaamo imiyaavuguuneri sihidi eetyehicaubo. Jaanobuunati Jesu ifiti cuumijeri feehicauhi iijibogooboro.

7 Jaadi coovaubo iijibogominaaco fahuseeci motihaiti miimiisiici idiimoco.✠ Jaaboro diitoco galluubo miimiisiicisaajeri. Jaaboro iimitino iijimico buhi igavaracuqui mityaco aaciuboro

8 diitoco nuubo: Jinejebaco masatyedino. Jihaivi idinocoro queseico masaty. Jaanoti lleegucubaco, duviricubaco, nihibamibaco icano masatyedino amihai niivigai meehevi.

9 Bu saapaajequere tihaipaajeque mijicafoto, bu michehuci mijicafetedino

✠ 6:7 Mt 12.5-15; Lc 9.1-6

saachehumaryo mofoo. ¹⁰ Jaamo coojaavihacho mihifotojafañoro mihica, siijafaño, bu siijafaño icatino. Jari tomañoti mofoodi toojati mihiino. ¹¹ Jaanoti comañovi acho amiihaico agaayicitihachijji, uguubutihachijji icano toonoti mihiinomoro amiihai tihai paajeguiino jiiñico toonovi matatacu jei diito iimitico ijibeguequi, nooboro.

¹² Jaanegui ufuumoro miyaminaaco jibogomoro feehicauhi iimitico ijeevesuqui. ¹³ Bu tolliro sihidi buhi gañihicaumo iimitino ijimico, bu iguihuvamoco dñribari ejeesumoro buheesuhicaumo icano. ¹⁴ Jaanaaca toojiñijeo aivojibo Herode* guubuui Jesuditi fahigovadi jibocasihunoco. Jaanoco saatoho neehicauhi: Diiboro Jua Nitiminaafi siino ubuheetebe. Jaamaño sihidi mityama icaabo, noomoro.

¹⁵ Jaanoti saatoho neehicauhi: Jaani Moocaani iimaaminaafi Elia, noomoro.

Jaanoti saatoho neehicauhi: Jaani siicije Moocaani iimaaminaa iicaubadi iicaabo, noomoro.

¹⁶ Jaanoco Herode uguubuuboro nuuhi: Diiboro Jua, uujoho iinigaico iquiticisuubo dojicuviro siino ubuheetebe, nooboro.

¹⁷ Miñro Herodia noojiri Herode atajibauneguiha Juaco isisimoro civojaniumo. Herode inahabo Felipe taaba Herodiaco icuubo.

¹⁸ Jaanegui Jua Herodeque: Imitino dinahabo taabama idiicano, neehicauhi.

* **6:14** (Mt 12.1-12; Lc 9.7-9) Herode Imityaabo onoobo Jesu ifivuusumi iicaubo chuumucuui. Tusumi diibo seemene Herode Antipa onoobo icauhi.

19 Jaanoma iicago Herodia Juaco ij#heguere gaicausuhicaujirahi. 20 Jaarunaa Herode Jua jeeb# it#covonoco, iiminoco icano gaajahicauhi. Jaanoti iigotooboro diiboco mill# moonihicaut#hi. Diibo onoonoco gaajat#ruubo jill# imino guubun#ihicaubo. 21 Jaana Herodia diiboco agaicaausuujifucuv# ifutuuhi. M#ro Herode ifiivu ficabav# #futufucu iicauneguiiha j#baimoco eetavuuhi. Jaaboro imiyam#naaco cuhuvaubo ihamocasim#naa aivojitoco, bu Galilea j#in#je boc#fimoco, bu taj#bam#naaco icano diitoma imachuqui. 22 Jaanaa Herodia aic#gai ufuugoro diito imefeenev# gaaseteuhi. Jaanoco Herode, bu diiboma iicaumo icano imuguuhi. Jaaneguiiha ihaivoj#bo Herode tobagocajaco nuuhi: Idiimogonoco uco dillu #co ac#qui. 23 Miyanot#ro Moocaani momofeened# #co neehi: Pary# uco idillunoco #co ac#ji, pary# tabusum#je icarunot#feened#, nooboro.

24 Jaanegui ufuugoro seej#co nuutugo: ¿Jinejeque dilluji? noogoro.

Jaanegui seej# nuuhi: Jua Nitim#naafi niga#co dillu, noogoro.

25 Jaanegui tobagocaja ihaivoj#bojaa goovanogay# ufuugoro diiboco nuutuhi: Jisumiro imeguehi butajefa#o Jua Nitim#naafi niga#co uco adaacinoco, noogoro.

26 Jaaneri Herode sihidi #daasuvuhi. Jaarunaa diigoco Moocaani momofeened# unuucuneguiiha, bu diiboma iicaumo uguubuucuneguiiha icano diigoco unuunoco ba#isugut#bo.

27 Jaanegui Iherode tsumiro amocasim#naafico

atajibauboro galluuhi Jua Nitiminaafi nigaico isivaqui. ²⁸ Jaanegui ihamocasiminaafi ufuuboro civojafaño icaubo nigaico iquiticiuboro butajefa sivaaubo. Jaayico tobagocajaco aciubo, bu jaayico diigo seejico acituuhi icano.

²⁹ Jaanoco Jua jibogominaa uguubuumoro saauhi. Jaamoro diibo ifico icijeumoro cihojifaño ficuuhi.

Jesu Machusuhi Sahuse Mildimoco, Aivo Ajashutumoco.

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Jaadi Jesujaa iminisuminaa iigaivuumoro diiboco jibeguehicauhi paryi omoonuno ijibuguno iicanoco. ³¹ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Masi majaguisitequi sihigo sicaihigovi, nooboro. Miro diitojaa sihidi miyaminaa asaamo, ofoomo icano feehicauhi. Jaaneri amachujiru situba chahahicauhi. ³² Jaanegui Jesu ijibogominaamaryo meenegari sihigo sicaihigovi fuuhi. ³³ Jaarunaa guiraamo ufuunoco atyimeuhi. Jaamoro Jesumi iicaunoco agaajacuumoro faacuumivaoto isidi diito dojicuti jinoociniuhi. Jaamo ihimegaro tomanovi ifutuumo. ³⁴ Jaanaa Jesu imeenegafañoti iinuubo sihidi miyaminaaco atyimeuhi. Jaanoma icaubo diitoco sihidi idaasuguuhi ovejami itoomominaafima achahamobadi iicauneguiiha. Jaaboro fanoovaco sihidi diitoco jibeguehicauhi. ³⁵ Jaanaa iijcuunegui ijibogominaa asaamoro diiboco nuuhi: Mihijicuuhi. Jaanomaryo bu jimañovi mihaiñooba iijano chahahi. ³⁶ Jaaneguiiha gallucu miyaminaaco ifiticuumijaago, bu

ifiitiꞑjajejaago icano ofoomoro machutati
inaajequi. Miꞑro imachutama chahamo,
noomoro.

³⁷ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Amiꞑhairyo di-
itoco mamachusú, nooboro.

Jaanegui dilluumo: ¿Jaamo jino dosciento denar-
ioriro maahunoco manaajeteji paryi diitoco ma-
machusuqui? noomoro.

³⁸ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: ¿Miꞑnoodino nacu
amiꞑhaima maahunoco icahi? Ene, memecito,
nooboro.

Jaanegui emeeciꞑjeumoro nuumo: Sahuse icava,
bu miimiꞑsiici taavaabomiꞑsi icano, noomoro.

³⁹ Jaanegui famoocoro tajiꞑbaubo saatoho
simaꞑovi, saatoho simaꞑovi icano icasiꞑcamaaiqui
ñaavahuhallivi. ⁴⁰ Jaanegui casicamaaiumo

ciendiꞑmova saaje, cincuentadiꞑmova saaje icano.

⁴¹ Jaadi Jesu gaayihu ihusefaꞑo sahusedino
imaahunoco iicaunoco, bu itaavaabomiꞑsico
icano. Jaaboro niquejeque emeeciꞑboroco
toonohallivi Moocaanima iimaaubo. Jaadi

tohiꞑcajeque iibacuuboro ijiꞑbogomiꝼnaaco aciꝼubo
miyaminaama ihifequi. Jaadi bu itaavaabomiꝼsico
tolliro iꝼfuumo paryi famoomaryo. ⁴² Jaanoco
amachuumoro paryi tuvaumo. ⁴³ Jaano

atyuuꝼvoco ananiꝼumo jiiꝼbaiꝼnoꝼo gahafusuuhi
fahuseeci motihaiti miibaici idiꝼno, bu
itaavaabomiꝼsi atyuuvo icanoco. ⁴⁴ Jaanoco
amachuumo cinco mildiꝼmou gaifimi.

Muuaihallidi Jesu Figono.

(Mt 14.22-33; Jn 6.15-21)

⁴⁵ Jaadi Jesu ijiꝼbogomiꝼnaaco galluuhi
ihimega imeenegari onagoo muuavi Betsaida

cuumijaagovi ifatyequi miyaminaaco diibo ifitacuunohachuta. ⁴⁶ Jaadi diitoco ifitacuuboro ifagajijaago fuubo Moocaanima ihiimaagui. ⁴⁷ Jaanaa civucuhi ijibogominaa imeenegari ufuumo feene muuairi icacuhi. Jaanoti diibo inoro tahi isi icauhi. ⁴⁸ Jaabo atyimeuhi diitoco sefano buhudurumoco guibuhuba sihigoviro ebecasuhicaunoco. Jaanaa diibo jari cuujetavi diitojaago saauhi nifaihuhallidi igooboro. Jaabo diitoco fatyuujirahi. ⁴⁹⁻⁵⁰ Jaabo nifaihuhallidi asaaunoco paryi famooro aatyimeumoro gaibacasiuhi: Fine iji, noomoro igutuuhi.

Jaarunaa diitoco nuubo: ¡Mequehecu! ¡Mihiguetejirahana! Uujoho, nooboro diitojaa jicafutuubo imeenegafaño.

⁵¹ Jaasumiro iguibuhuba siicutuuhi. Jaaneri diito sihidiro eetyeuhi. ⁵² Jilli bu gaajacurumo esicinutihi maahunoco iguiraaatusuunoco, jilli diitoco ijeebino ucuhufunuutumaño.

*Genesarevi Iguihuvamoco Jesu Buheesuhi.
(Mt 14.34-36)*

⁵³ Jaamo imuuaico oonegueehivi afatyuudi ifutuumoro cañavutuuhi Genesare cuumi nagueehivi. ⁵⁴ Jaamo imeenegafañoti iinuumaacaro Jesuco miyaminaa gaajacuhi. ⁵⁵ Jaamoro faacuumivariro jinoocinumo. Jaamoro ticovaumo iguihuvamoco cigaiijeneri acañimo Jesu tahi icahi onohigo. ⁵⁶ Jaabo fahigovadi ofoohigo imidicumijeri, iguiraacuumijeri, bu buhi iicajajeri icano ofoohigo goohasinofaño iguihuvamoco ificumoro Jesuco neehicauhi: Jilli digaachehujinibaco dudicisu, noomoro.

Jaamo paryi diibo gaachehujinibaco ududicimo buheetehicauhi.

7

Miyaminaaco Imihininino.

(Mt 15.1-9)

¹ Jaanaa Jerusaleti asaaumo fariseomi, bu caatiniminaaoto icamo Jesujaa igaivuuhi.

² Jaamo atyimeuhi Jesu jibogominaa mihiniva usejeri nitamaaitimo amachuunoco. ³ Miïro jaamo fariseomi, bu paryi judiomi icamo siicijeminaa jeevamaajequere isivamoro iticoni iminehiica initamaaitisumi machutatimo.

⁴ Jaamo bu naajete asiyaagoti asaamo iticoni initamaaitisumihiica machutatimo. Miïro jilli siicijeminaa jeevamaajequere sivamo, oono adutahilluno, bu guirihilluno, bu aaricuhilluneje icano nitinejequere moonimo. ⁵ Jaamaño fariseomi, bu caatiniminaa icamo Jesuco dilluuhi: ¿Collihi dijibogominaa amiyato jeevamaajebadi moonitimo mihiniva usejeri machuhi? noomoro.

⁶ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miyaanoco jahi amihaiti Isaia caatiniuhi amihai bañisuminaa mihicamoco. Jilli caatiniubo:

Jiicuumi uco jilli ticovono iijiro bociguehichi.

Jaarumo jeebino uuditi tehesino icahi.

⁷ Jilli iigaivomoro uco imehicarahi.

Jaarunaa uuri bañisuquimaaimo. Jilli amihai jibogono, ticovo miyaminaa jibogonoro. Jaarunoco Moocaani tajibaji, meneehichi, nooboro.

⁸ Miïro amihai Moocaani tajibajico mejeevesumoro miyaminaa iijicoro magaayicahi.

Oono guirihilluno, adutahilluno icano nitinehejequere aivo guiraano meheetavehicahi, nuubo Jesu.

⁹ Jaaboro bu nuubo: Jilli toono amiihai jeevamaajequere misivamoro Moocaani tajibaco uufocovi mejeevesuhi. ¹⁰ Miiro Moise nuuhi: Gaiji diicaanico, diiseejico icano. Jaanoti caanico, seejico icano imitino onooboco miyanotiro guijevesu, nooboro. ¹¹ Jaanoti amiihai monoonicahi miyaminaaco: Amiihai caanimico monootahi: Ico amusujitahi, paryi uuma icano Corban, noomoro Moocaanico ijibaicuuno eneejiruno. ¹² Jilli amiihai monoomaño caanico, seejico icano mahamususuhicahi. ¹³ Jaamaño amiihai Moocaani iijico majabatusuhi amiihai jeevamaajequere sifiiti, sifiiti icano mafatyusumaño. Jaamo jiijadije icanehejequere guiraano aivo meheetavehicahi, nooboro.

¹⁴ Jaaboro siino Jesu miyaminaaco ocoovauboro nuuhi: Famooro uco muguubunici. Jaamoro magaja:☆ ¹⁵ Chahano aivo isiti miyaminaafaño ofoonoro diitoco imihininjiruno. Jaanoti naha ijeebifañoti asaano miyaminaaco mihininichi. ¹⁶ Jinoco amiihai nohojima mihicamo muguubu, nooboro.*

¹⁷ Jaadi imiyaminaaco ejeevesuuboro jaahe fuubo. Jaaboco jiihogominaa toonoti dilluhi. ¹⁸ Jaanegui diitoco nuubo: ¿Nacu bu tolliro amiihai, amiihai esicinibama machahahi? ¿Nacu magaajatahi? Miiro oono

☆ **7:14** Mt 12.10-20 * **7:16** Sahaamefaño ficuutimo: Jinoco amiihai nohojima mihicamo muguubu, onoonoco.

paryi isiti miyaminaafaño ofoono diitoco mihininihi ¹⁹ ihesamaajefaño ofootimaño. Miïro jilli iibafañodi ofoonoro miyaminaafañoti iinonichi. Jilli neehicaubo, paryi machuta mihinivatihi eneejirunoco. ²⁰ Jaanoti naha: Miyaminaa jeebifañoti ihiinono miyaminaaco mihininihi. ²¹ Miïro miyaminaa jeebifañoti saanicino iimitinoono esamaajene, ajevaneheje, nanivaneheje, gaicaauneje, ²² sifi taabama, bu sifigo tajema icaneheje, sitanoco imogoneheje, paryi imitineheje, bañifirano, fanoova imiti imoyicineheje, sicamaño jibocasineheje, iino allitiro jiiheveneheje, quehe quehe icaneheje, ihesicinibama achahaneheje icano. ²³ Jaano paryi jino imiti ijeebifañoti asaano miyaminaaco mihininichi, nooboro.

²⁴ Jaadi toonoti Jesu fuuhi Tiro cuumijevi.† Jahi saja iijafaño jicafutuubo: Mihaiñooba uco gaajacidino, nooboro. Jaarunaa tahi diibo iicaunoco gaajaciumo. ²⁵ Bu tolliro saafigo gaigo ille emeimivovatuugo Jesuti guubuuhi. Jaanegui diibojaa ufuugoro diiboguiino memuvutuugo. ²⁶ Jaago siicumioغو griegomogou, sirofenicia icano jiiinjeminaagou. Jaago Jesujaa asaugoro diiboco dilluvauhi illefañoti ihijico iinusui. ²⁷ Jaarunaa Jesu diigoco nuuhi: Jaafahiica iseeme iticoni amachumoro tuvahi imijitiruno iseeme machutaaco mudumiticimoro jicumico mahacino, nooboro.

²⁸ Jaanegui diigo nuuhi: Jiihi, miyaano tolli Aivojibo. Jaarunaaca iseeme suuvico guinoti

† 7:24 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Tiro, Sidon cuumi-jenevi, onoonoco.

jicumí machufihi, noogoro.

²⁹ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Jii, miyaanoco neehi. Fuucu, daicigaiti ihiji iinucuuhi, nooboro.

³⁰ Jaanegui ufuugo iijavi #futuudi atyime teugo illeque icigaiijefañó icagoco diigoti ihiji ihiinucunobuuna.

Jesu Buheesuhi Ihiimaat#boco.

³¹ Jaadi siino Jesu Tiro cuumijeti uhuumiubo Sidon jiiinjefeenedi fatyuuhi, bu Decapoli cuuminofeenedi icano. Jaabo asaubo gaseuhi Galilea muuaijinivi. ³² Jahi diibojaa sivaumo inohojino uguubutiibo llaallabano ihiimauboco. Jaamoro Jesuco dilluumo ihuseque diibohalli ificuqui. ³³ Jaanegui Jesu ijeevadi diiboco asatyuboro inohojinoco ihusegaiñeri guryiiniuhi. Jaadi ijirebamaaiuboro inejebaco dudiciuhi. ³⁴ Jaaboro niquejeque emeeciuboro sefano ajaguisiuboro hebreo iijiri: Efeta, nuuhi: Faayacafoto, eneejiruno.

³⁵ Jaasumiro diiboco inohojino faayacafutuuhi, bu inejeba imitauno sinafutuuhi icano. Jaaneri imino iimaacuubo. ³⁶ Jaaboro Jesu diitoco faguuhi: Mihaiñoobaco mijibeguedino, nooboro. Jaarunaaca afaguurunofañó janaaniviro jibogomoro feehicaumo. ³⁷ Jaaneri sihidi ajabafituumoro neehicaumo: Paryi fanoovaco imino mooniibo, uguubutimejeque guubusuubo, ihiimaatimejeque iimaasuubo icano, noomoro.

8

*Jesu Siino Sihidi Miyam#naaco Machusuhi.
(Mt 15.32-39)*

1 Jaasumi sihidi miyaminaa siino igaivuuhi. Jaarumo imachutama chahauhi. Jaanegui Jesu ijibogominaaco ocoovauboro nuuhi: 2 Idaasuguehi jito miyaminaaco mifucuci, safucu idino jino uuma icacuumo. Jaamaño amachujiruno imachuta chahacuhi. 3 Jaamo machutumoco ijaanojaago galluuruva jhaivi ajebari nacatejirumo. Miïro diitoti saatoho tehesinoti saahinihi, nooboro.

4 Jaanegui ijibogominaa diiboco nuuhi: ¿Milli bu mamachusujirahi jino mhaiñooba ijano achahigo mihicamo? noomoro.

5 Jaanegui Jesu diitoco dilluuhi: ¿Nacu minoodino amhai maahuno icahi? nooboro.

Jaanegui diito nuuhi: Sahuse juugahuseti mihicaci idino, noomoro.

6 Jaanegui tajibaubo miyaminaa baavi icasicamaaiqui. Jaaboro imaahunoco ihusefaño agaayiciuboro Moocanima tohicajehallivi iimaaubo. Jaadi tohicajeque iquisicuuboro ijibogominaaco aciubo. Jaanoco diito imiyaminaama ifuuhi. 7 Jaabadiro bu midino taavati iicaumoco Jesu tolliro Moocanima ihimaauboro diitoco aciuhimiyaaminaama ihifequi. 8 Jaanoco famooro amachuumo sihidi tuvauhi. Jaadi ihatyuuvoco naniumo gahafusuuhi sahuse juugahuseti miibaici idino. 9 Jaanoco amachuumo cuatro mildimo janaanici iicaumo. Jaadi jari diitoco Jesu galluuhi. 10 Jaadi ijibogominaama meenegafaño ijicafutumoro fuuhi Damanuta jiinijevi.

Fariseomi Niquejeo J#bogoco Dilluhi.

(Mt 16.1-4)

¹¹ Jaana fariseomi asaaumoro Jesuma iimaacasihicauhi. Jaamoro jilli ifurumo inisumo diiboco dilluui: Eneecata niquejeo mityaco m#haico di#ifusu, noomoro.

¹² Jaanegui Jesu ijeeb#fa#odi sefano ajaguis#uboro nuuhi: ¿Coll#hi jisumio miyam#naa niquejeo mityaco dilluhi? Miyano#iro, am#haico neehi: Jimiyam#naaco niquejeo mitya #fusurajit#hi, nooboro ¹³ diito ifariseom#ico ejeevesuuboro siino meenegafa ij#cafutuuboro onagoo muuav#i ij#bogom#naama fatyuubo.

Fariseomi Juurisutagui#i.

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Jaamo jabajeeveuhi machutaaco satyuut#mo. Sahicagay#iro imaahuh#ca diitoma imeenegafa#o icauhi. ¹⁵ Jahi diitoco Jesu nuuhi: Magaihu#ni icigusuno mihica fariseomi, Herode icamo jurisutagui#i not#i, nooboro.

¹⁶ Jaaneri ij#bogom#naa sanom#iro noocasihicauhi: Fine a#m#naa maahunoco misivatinegui#ha olli noobo, noomoro.

¹⁷ Onoocasinoco Jesu agaajaci#uboro diitoco nuuhi: ¿Coll#hi maahunoma machahanoco monoocas#hi? ¿Nacu aivo magaat#hi, mehesic#nicuut#hi? Cuhufocani am#hai jeeb#no fine. ¹⁸ Am#hai aall#noma mihicarumo mahaty#met#hi, monohoj#varumo muguubut#hi. Jaana mehesic#nit#hi sahused#no maahunoco cinco mild#moma #fuusumi. ¹⁹ ¿Nacu minood#baiva ihatyuuvoco manan#uhi? nooboro.

Jaanegui diito nuuhi: Fahuseeci motihaiti miibaici idiino, noomoro.

²⁰ Jaadi bu nuubo: Jaana sahuse juugahuseti miibaicico cuatro mildimoma ifuusumi. ¿Nacu minoodibaivaco mananimo magahafusuuhi? nooboro.

Jaanegui iimusumo: Sahuse juugahuseti miibaici idiino, noomoro.

²¹ Jaanegui diitoco nuubo: Jaanoco jaana mehesicinihi, nooboro.

Jesu Betsaidavi Aatyimetiboco Buheesuhi.

²² Jaanobuunati Betsaidavi ifutuumo. Jahi Jesujaa aatyimetiboco sivaumo: Diiboco dudici, noomoro.

²³ Jaanegui Jesu diiboco ihuseti agaayiciuboro tuucuumigayiti buhigovi satyuuhi. Jaaboro ihaallicico ijireri amaisuuboro ihuseque ihallivi ficuuhi. Jaaboro diiboco dilluuhi: ¿Naa, mivigayi daatyimehi? nooboro.

²⁴ Jaanegui diibo emeciuboro nuuhi: Miyaminaaco imohonobadi jeevamoco atyimehi. Jaarumo iguehi, nooboro.

²⁵ Jaanegui Jesu siino ihuseque ihaallihallivi ficuuhi. Jaadi siino emeciuhigo ivi diiboco ihaallih imitucuuhi. Foovono paryi imino atyimecuubo.

²⁶ Jaadi Jesu diiboco ijajaa agalluuboro imino faguuhi: Cuumijaa feedino, nooboro.

Pedro Jibeguehi: Diibo Cristo Asaaujiibo Jesu Iicanoco.

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Jaanobuunati Jesu ijibogominaama fuuhi Cesearea de Filipinojaago jahijihavidiilluubo

ij#bogominaaco: ¿Nacu uuditi, milli miyaminaa neehicamo? nooboro.

²⁸ Jaanegui nuumo: Jua Nitiminaafi, saato ho neehicahi. Jaanoti saato ho: Elia, neehicahi. Jaanoti saato ho: Cajaanihacho fine siicijeototi Moocaani iimaaminaafi iicaabo, neehicahi, noomoro.

²⁹ Jaanegui diitoco dilluubo: ¿Jaana am#hai, m#joho ujoho iicanoco meneehicahi? nooboro.

Jaanegui diiboco Pedro iimusuhi: H#joho Cristo, nooboro.

³⁰ Jaarunaa Jesu diitoco faguuhi: M#hai#noobaco m#j#beguedino, nooboro.

Jesu Iguijevejinoco J#beguehi.

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Jaadi ticoniubo diitoco ij#buguubo. Uujoho Miyaminaafibadi Ifivuubo guirajino idaasuno iicano. Quillahuto iijiti sacerdotemi aivojitoti, caatiniminaa icamo guiraano uco j#heveji. Jaamoro uco gaicaausujimo. Jaaruubo uujoho mifucuci, safucu icanoti siino buheeteji, nooboro.

³² Jilli diitoco foovono nuubo. Jaanegui Pedro buhigovi ijeevadi Jesuco asatyuboro ticoniurahi #baabo.

³³ Jaarunaa Jesu acajebeveuboro ij#bogominaaco emeeciuboro Pedroco #bauhi: j#uti buhigovi minifoto #joho Satanas idiicaabo! Jilli dihesamaaje Moocaani esamaajebadi jeevatihi. Jilli miyaminaa esamaajebadiro jeevahi, nooboro.

³⁴ Jesu ij#bogominaa, bu miyaminaa icamoco ocoovauboro nuuhi: Cajaanihacho tadyojicuti asaanoco idiimogoobo difico guinodi ficu. Jaaboro ifico idaasuno

omoonisujinoco iguitiibo tadyojicuti disaa.*
³⁵ Miiro ifico agaijiibo ifico mitasuji. Jaanoti taajiguiinodi, bu tajiibogo iijiguiinodi icano ifico imitasuubo, ifico taajasuji. ³⁶ ¿Nacu milliti imijiruno miyaminaafi paryi jiiinije busumijeque gaayiciruubo ijeebiico imitasuruva? ³⁷ ¿Nacu minoodino fine jaadujiruubo ijeebiico itaajasuqui? ³⁸ Jaabadi cajaanihacho uuti, tajiibogojiti icano jisumio miyaminaa jino Moocaani jeevesuminaafeenevi unucufeveebet, bu tolliro uujoho Miyaminaafibadi Ifivuubo nucufeveji johono Guihirubi aivojiri itoomominaama asaadi, nooboro neehicauhi.

9

¹ Jaadi bu neehicaubo: Miyanotiro, amihaico neehi: Jineeri jino iicamoti saatoho guiijevejitih i Moocaani aivoji imityama asaanoco aatyimetinohachuta, nooboro.

Jesu Siibadi Iminifotooboro Moocaani Aivojico Ifusuno.

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Jaanobuunati sajaguisi nijequeti Pedro, Jacobo, Jua iicamomaryo Jesu fuuhi caamovo bai nijequevi. Jahi diito imefeene siibadi minifutuubo. ³ Igaachehu aricuno minifutuuhi seseene nitiminaati cajaatyoba aivo tolli eseseetesujitirubadi. ⁴ Jaabovi Elia, Moise icamisi jafeveuhi. Jaamisi diiboma iimaahicauhi. ⁵ Jaanegui Pedro Jesuco nuuhi: Mojiibogominaafi,

* **8:34** Sahaamefaño noono: Jaaboro diguijeve imohobujeque diciibo tadyojicuti disaa.

Imicani jineeri mihicano. Masi migaaci, saga icano nijeganoco minijeganiqui idi saga, Moisedi saga, Eliadi saga icano, nooboro. ⁶ Jaaneri diito ijibogominaa sihidi igutumoro milli eneejiruno achahauneguiiha Pedro tolli nuuhi.

⁷ Jaasumiro aimuufai ihallivi iniituuno diitoco fabaacuui. Jaanaa ihaimuufaifañoti guubuvusu-uno: Jaani taseemene agaijibo. Jaabo onoonoco imino muguubunici, unuuno.

⁸ Jaanegui emeciurumo mihaiñoobaco atyimecuutihi idibocoro Jesuco atymeumo.

⁹ Jaadi tobai nijequeti iniituudi Jesu diitoco nuuhi: Mihaiñoobaco mijibeguedino mahatyimeneque jari uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo iguijeebe siino ubuheetenehachutahiica, nooboro.

¹⁰ Jaanegui mico jibuguutimo, jilli sanomiro dillucasihicauhi: ¿Jineje fine oono guijevefeneti siino ubuheetjino onono? noomoro. ¹¹ Jaamoro Jesuco dilluumo: ¿Milliti jaana caatiniminaa: Elia iticoni saaji, neehicahi? noomoro.

¹² Jaanegui Jesu nuuhi: Jihi, miyaano Elia iticoni saaji. Jaaboro paryi fanoovaaco imibachujibo. ¿Milli nacu Caatinihaamefaño uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubediti noono? Miuro idaasuno icajibo, jhevecafetejiibo icano noono. ¹³ Miuro jino amhaico neehi: Miyaano Elia saahinicuui. Jaaruuboco iimogobadi moonumo diiboti Caatinihaamefaño: Jilli icajibo unuucubadi, nooboro.

*Jesu Buheesuuhi Sicafefi Ijima Iicauboco.
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

14 Jaadi ifutuumo saatoho ijibogominaa iicauhigo. Jaamo atyimeuhi sihidi miyaminaa diito uufequeri iicaunoco, tolliro bu caatininaa icauhi diitoma ejenaucasimo. 15 Jaanaa Jesuco miyaminaa aatyimeumoro sihidi jabafiituuhi. Jaamoro diibojaa jinoocinuhi idillutuumo. 16 Jaamoco dilluubo: ¿Jinejeque diitoma mejenaucasihii? nooboro.

17 Jaanegui diitofeeneti saafi iimusuuhi: Jibogominaafi, dijaa taseemenequé sivahi iimitino ijima iicaabo, diiboco iimaasuhicatihii. 18 Jilli fahijivaro diiboco agaayiciboro baavi gañihicahi. Jaaboro diiboco ijiti jivaasecuco iinusuboro igaiñooco ojissuhicaabo. Jaadi diiboco sifañisuhicaabo. Jaanegui dijibogominaaco tajibacurahi ihijico diiboti buhi igañiqui. Jaarumo fiivototihii agañinoco, nooboro.

19 Jaanegui Jesu nuuhi: Hi, jeedi fine amihai miyaavogoma machahano miyaminaa mihicamo. ¿Mihachuta fine, amihaima icaji? ¿Mihachuta fine, amihaiico jaabiciji? Ene juugavi siva tosicafefico, nooboro.

20 Jaanegui diibojaa sivaumo. Jaarunaa ihiji Jesuco aatyimeuboro tosicafefico vivi vivi miniyyubo. Jaaneri baavi cavirinamaaiboro acutuubo ijiti jivaasecunoco gañiboro.

21 Jaanegui Jesu caanico dilluuhi: ¿Mihachuta jilli icacuubo? nooboro.

Jaanegui caani nuuhi: Seemenetiro. 22 Fiiiva foova ihiji diiboco cijigaifaño, nifaihufaño icano gañisuhicahi, ifuruubo diiboco igaicauqui.

Jaanegui mihaico didaasugoobo millihacho mihaidi mooni, nooboro.

²³ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Eti naha imiyaavogohachijji. Imiyaavogobedi fanoova sihidi jeevatih, nooboro.

²⁴ Jaanegui diibo gaihivuuh: jiji, miyaaveguehi! Uco daamusu janaanici miyaaveguequi, nooboro.

²⁵ Jaanaa Jesu miyaminaa sihidi iigaivuunoco aatyimeuboro tohimiti ijico ibauhi jilli nooboro: Idiimaasutino iji, uguubusutino iji, ico uujoho tajibahi dihiino diiboti. Jaaboro siino diibofaño difafutucuudino, nooboro.

²⁶ Jaanegui ihiji agaihivuuboro diiboco siino vivi vivi miniivyuh. Jaadi diiboti iinuubo migu-ijevecubadi diiboco omoonihinuuboro. Jaanoco guiraamo saatoho: Guijevecuubo, neehicauhi.

²⁷ Jaarunaa Jesu ihuseti agaayiciuboro diiboco gañiyiciuh. Jaaneri diibo julleeveuhi.

²⁸ Jaadi Jesu ijafa ijicafutuuhigo ijibogominaa ijeevadi diiboco dilluuh: ¿Milliti jana mihai magañitih tohimiti ijico? noomoro.

²⁹ Jaanegui diitoco nuubo: Toyomo ijimi ticovono iinotatih. Jilli Moocaanima mihiimaaneriro iinefimo, nooboro.*

Siino Jesu Iguijevejinoco Jibeguehi.

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰ Jaadi toonoti ufuumo Galileafañodi fatyuuh. Jaamoco mihaiñooba agaajacinoco Jesu imuguutih, ³¹ ijibogominaaco ijibuguumañ.

* **9:29** Sahaamefaño noono: Jilli machutimo mahaigomoro Moocaanima mihiimaaneriro iinefimo, nooboro.

Jaabo neehicauhi: Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo miyaminaa usefaño acicafeteji. Jaaboco uco guijenijimo. Jaaruuboco uco iguijenicuruubo mifucuci, safucu icano nijequeti siino buheeteji, nooboro. ³² Jilli diitoco ijibugurunoco gaajahicautimo, bu idilluqui omoonirumo guihicauhi.

¿Cajaaní Fine Imiyaabo?

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Jaadi Capernau cuumivi ifutuuhi jaahe iicacudi Jesu ijibogominaaco dilluuhi: ¿Jinejeque jana jiihaivi amiihai ihiimaacasimoro masaahicahi? nooboro.

³⁴ Jaarunaa diito iimusutihi: ¿Cajaaniji fine aivo miihaiti imiyaabo? noomoro jiihaivi ihiimaacasi-umaño.

³⁵ Jaanegui Jesu acasiivuuboro fahuseeci motihaiti miimisiici idino iicaumoco ocoovaaboro nuuhi: Cajaanihacho amiihaiti imiyaaboti iicagoobo, famooguiinovi iminifotooboro famoocoro ijeecivequi, ³⁶ nooboro seemeneque iiciuboro diitofeenevi ficuuhi. Jaaboro tooseeque ihiibiciuboro diitoco nuuhi:

³⁷ Cajaanihacho tamomoco imiyaavogomaño jiiyadi seemeneque agaayicimo uco gaayicahi. Jaamo bu uco agalluuboco tolliro gaayicahi, nuubo ijibogominaaco.

Mominaafi Iicatibo Mojaagodi Iicaabo.

(Lc 9.49-50)

³⁸ Jaanaa diiboco Jua nuuhi: Mojiibogominaafi, meeci, saafico miihai mahatyimehi dimemeri

iimitino ijimico buhi agavaracuuboco. Jaaru-uboco mihai mihibahi, mihaima #gotineguiiha, nooboro.

³⁹ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Mihibajirahana. Miïro saafi tamomofañodi niquejeo mityaco eheetavoobo goovano uuditi imitino iimaajitibehiica.

⁴⁰ Miïro mojaagodi iicaabo mominaafi iicatibo.

⁴¹ Jaanoti cajaanotyohacho amihaiico Cristooto mihicaneguiiha nifaihuco aacimo miyanotiro toono jaadaco gaayiciji.

*Imitifaño Agañisujiruno Ñihicu.
(Mt 18.6-9; Lc 12.1-2)*

⁴² Jaanoti cajaanotyohacho jito seeme uco jino imino imiyaavogomoti saseeque imitifaño agañisumoco aivo imijiruno guisibatyigabari icodaaheti mudujenimoro muuaifaño magañino.

⁴³ Jaanegui dihuse ico imitifaño agañisuhachi quiticibo buhi gañi. Miïro imijiruno sahusemaryo diicaabo niquejefaño ofoono. Jaanoti imijitirumo fahuseecima diicaabo cijiigaifaño ofoono tahi ufucuro icijigai ajabaavejitihigo,

⁴⁴ bu jijoho icarumo echeemejitihigo icano. ⁴⁵ Jaanoti bu ditihai ico imitifaño agañisuhachi quiticibo gañi. Miïro imijiruno satihaimaryo diicaabo niquejefaño ofoono. Jaanoti fatihaicima idiicaabo cijiigaifaño gañicafetejirahi.

⁴⁶ Tahigo jijoho icarumo echeemejitihigo, icijigai ufucuro ajabaavejitihigo icano.

⁴⁷ Jaanoti bu dihaalli ico imitifaño agañisuhachi buhudaruubo gañi.† Imijiruno

† 9:47 Jino jilli imitico deetavedino eneejiruno.

Moocaani aivojifaño sahiimaryo diicaabo ofoono. Jaanoti faayicimaryo diicaabo ciijigaifaño gañicafetejirahi. ⁴⁸ Tahii jiihoho icarumo echeemejitihigo, iciijigai ufucuro ajabaavejitihigo icano.

⁴⁹ Jaabadi miiro paryi famooro ciijigairi imuhunicafetejimo.† ⁵⁰ Imiruno imuhu jaaruno iimo afatyucuudi, ¿jinejeri dojicuviro mihimutusujirahi? Jaanegui amiihai imoma mihica. Jaamoro fahigova sabadiro sajeebii mihicacasi, nooboro.

10

Jesu Judea Jiinijeri, Bu Perea Jiinijeri Icano Iguehi.
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Jaadi Jesu Capernauti ihiinuudi fuubo Judea jiinijevi Jorda onegueehi iicano jiinijevi. Jahi siino miyaminaa diibojaa igaiuuhi. Jaamoco jiiibeguehicaubo iicahicaubadi.

Jesu Jiiibeguehi Gaigoomico Ejeevesufinoditi.
(Rm 7.1-3; 1 Co 7.10-16)

² Jaanaa fariseomiti saatoho Jesujaa asaaumoro diiboco dilluvauhi ifurumo diiboco igaayiciqui: ¿Naa fine imijiruno aiji mogaico ejeevesuno? noomoro.

³ Jaaneguiiha diitoco nuubo: ¿Milli nacu Moise amiihaico tajiiibauhi? nooboro.

⁴ Jaanegui nuumo: Miiro Moise tajiiibauhi jeevesuhaameque mahacimoro amiihai taabaco mejeevesuhica, nooboro, nuumo.

† **9:49** Sahaamefaño noono: Jaabadi miiro paryi famooro ciijigairi imibachucafetefihi.

⁵ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miiro amiihaico Moise tolli tajiibauhi amiihai cuhufojeebiiico aatyimeuboro. ⁶ Jaanoti iticoni Moocaani paryi fanoovaco ifiivusuusumi gaifi, gaigo icano fiivusuubo. ⁷ Jilli iicamaño gaifi caanico, seejico icano jeevesunicihi mogaima iminifetequi. ⁸ Jaamisi saafibadiro icanicicuuhi. Jaamaño miimisiici icacuutino saafirucu. ⁹ Jilli iicamaño Moocaani agataacucuunoco miyaminaa mudugaacucuudino, nooboro.

¹⁰ Jaadi jaahe iicacuudi ijiiibogominaa siino diiboco tonoditi dilluui. ¹¹ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Mogaico ejeevesuuboro sifigoco iiicibo iticoniogohallivi ajeva imitico icihii. ¹² Jaabadiro bu gaigo aijico ejeevesugoro sifico atajevago tolliro ajeva imitico icihii, nooboro.

Jesu Seemeque Imino Onoono.

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Jaanaa seemeque sivaumo Jesujaago diitoco idudiciqui. Jaarunaaca ijiiibogominaa toseejeque isivaumoco iiibahicauhi. ¹⁴ Jaanoco Jesu aatyimeuboro sifiratuuhi. Jaaboro diitoco nuubo: Jaafa tajaa seme saahi fine mihiibano. Miiro Moocaani aivoji diito seemebadi iicamono. ¹⁵ Miyanotiro amiihaico neehi: Jino seemene iicabadi Moocaani aivojico agaayicitiiibo ufucu feejitihii Moocaani aivojifaño, nooboro.

¹⁶ Jaaboro toseejeque ihiiibiciboro ihallivi ihuseque ficuhicaubo. Jaaboro diitoco imino nooboro Moocaanima iimaauhi.

Sihidi Iniiibamima Iicaabo Jesuma Iimaahi.

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Jaamañoti Jesu fuuhi. Jaanaa saafi miyaminaafi iticovodi ijinafatyuuboro iguiino ememuivuuboro diiboco dilluui: Idiimiibo Jibogominaafi, ¿jinejeque fine, uujoho moonijirahi ifinijitino fiivoma icaqui? nooboro.

18 Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: ¿Milliti uco idiimiibo neehi? ¿Mijoho, nacu, iimiibo? Idiboro saafiro Moocaani iimiibo. 19 ¿Nacu gaajahi Moocaani tajibajico? Sifigoti taabavadino, gujenidino, nanivadino, sitaaditi sicamañoooco dibeguedino, bañisudino, diicaanimisico gaiji, nooboro.

20 Jaanegui diibo nuuhi: Jibogominaafi, seemenetiro paryi toonoco uujoho imino mooninichi, nooboro.

21 Jaanegui Jesu emeeciuboro diiboco gaijiuhi. Jaaboro nuubo: Sanurucu aivo dihimega iicano; paryi dinehejeque naajete. Jaaboro idaasumoco daaci. Jaadi jari niquejefaño sihidi inihbamivaji. Jaaboro tadyojicuti disaa, nooboro.*

22 Jilli diiboco unuuneri sihidi idaasuvuuboro, idaasuno fuubo sihidi inihbamima iicaubo. Jaabo inihbamico gaijiuhi.

23 Jaanegui Jesu ihuufococo emeeciuboro ijibogominaaco nuuhi: ¡Aivo sihidi jeevano inihbamima iicamo Moocaani aivojifaño ofoono! nooboro.

24 Jaaneri ijibogominaa sihidiro jabafituuhi. Jaarunaa Jesu siino diitoco nuuhi: ¡Taseeme, tihicani Moocaani aivojifaño ofoono!† 25 Miïro

* **10:21** Sahaamefaño noono: Diguijeve imohobujeque dicitibo tadyojicuti disaa. † **10:24** Sahaamefaño noono: ¡Tihicani sihidi inihbamima iicamo Moocaani aivojifaño ofoono!

sihidi jeevajiiruno camello januutupaajeri afatyono. Jaano janaanici aivo sihidi jeevano inihibamima iicamo Moocaani aivojifaño ofoono, nooboro.

²⁶ Jaaneri imi janaanici ajabafituumoro dil-lucasihicaumo: ¿Jana cajaatyo fine taajajirahi? noomoro.

²⁷ Jaanegui Jesu diitoco emeeciuboro nuuhi: Miyaminaadi aivo sihidi jeevano. Jaanoti Moocaanidi sihidi jeevatino. Miïro diibedi jineje itihinoba chahahi, nooboro.

²⁸ Jaanegui Pedro diiboco nuuhi: Miïro mihai paryi mubusumijeque mejeevesuhinimoro ima mihiguehi, nooboro.

²⁹⁻³⁰ Jaanegui Jesu iimusuuhi: Miyanotiro amihaico neehi, cajaatyohacho iijaco, inahabomico, inagomico, seejico, caanico, iseemeque, ijiinijeque icano taguiinodi, bu tahalliti taajasujibogoguiinodi icano ejeevesumo gaayiciji jino jiiinijehallivi ciendifova janaanici iijanoco, inahabomihaico, inagomihaico, seejico, seemeque, jiinijeque icano idaasuno omooninofeeneti, bu jaadi ufucu asaajino niquejevi ifinijitino fiivoma icajimo icano.

³¹ Jaanoti guiraamo jisumi sihidi ejeevamo iicarumo guinovi minifeteji. Jaanoti guiraamo jisumi guinovi iicarumo tusumi sihidi ejeevamoti minifeteji, nooboro.†

*Jesu Iguijevejinoco Siino Jibeguehi.
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

† **10:31** Griego iijiri noono: Jisumi oono ajashutino imegavi iicamo ufucu dojiçuvi minifeteji. Jaanoti jisumi dojiçuvi iicamo tusumi imegavi icaji.

32 Jaanaa jiihairi icacuumo Jerusalejaagovi ufuumo. Jaanaaca Jesu ijii bogominaaco imegavi sii guehicauhi. Jaamo diito sihidi jabafituumo. Jaarunaa saatoho diibo dojicuti ofoomo igutuumo. Jaanoma iicaubo Jesu siino diitoco fahuseeci motihaiti miimisiici idino iicaumoco ijeevadi ocoovauboro ticovauhi ijii buguubo diibo idaasuno iicaujinoco. 33 Jilli nooboro: Memeeeci, jino Jerusalejaago mefeeci. Jahigo uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo sacerdotemi aivojito usefaño, caatiniminaa usefaño icano acicafeteji. Jaamo uco guijevafaño ohoovicimoro sihigootoco acijimo. 34 Jaaboco uco diito dejecumoro aamijimo, jirebamaaijimo icano. Jaadi uco guijenijimo. Jaaruubo uujoho mifucuci, safucu icanobuunati guijevafañoti siino buheeteji, nooboro.

35 Jaanaa Zebedeo achimisi Jacoobo, Jua icamisi Jesujaa asaaumisiro diiboco nuuhi: Moji bogominaafi, mihimeguehi ico midillunoco misico adaacinoco, noomisiro.✠

36 Jaanegui Jesu diitisico nuuhi: ¿Milli amisico uujoho omooninoco mihimeguehi? nooboro.

37 Jaanegui nuumisi: Mihimeguehi misico dihaivojifaño acasiacunoco saafico dinaninaagonovi, saafiico dimiyanaagonovi icano, noomisiro.

38 Jaanegui Jesu diitisico nuuhi: Jilli aivo amisi toono magaajatinooco midilluhi. ¿Nacu amihai uujoho idaasuno iicajihilluti mahadujirahi? ¿Bu

✠ 10:35 Mt 22.20-28

idaasuno iicajifaihuri uujoho initicafotofaihuri minitcafetejirahi? nooboro. §

³⁹ Jaanegui: Jihhi, nuumisi.

Jaarunaa Jesu diitisico nuuhi: Miyaano fine uujoho aaduhilluonoti mahaduji, bu uujoho initicafetejibadi minitcafeteji icano. ⁴⁰ Jaanoti naha oono tañaninaagonovi, bu tamiyanaagonovi icano macasiwejinoco uujoho acijitirahi. Jaanoti jaatyo idimeguiharo iimibachucininoco diito gaayiciji, nooboro.

⁴¹ Jaanoco saatohe ijibogominaa uguubumoro Jacobomisijaago sifiratuuhi. ⁴² Jaanegui Jesu diitoco ocoovauboro nuuhi: Amihairyo magaajacuuhi jinijeminaa aivojito ijinijeque atajibafinoco.

Jaamofeeneri, bu iicamo imityafimo imityari miyaminaaco guinonifihhi.

⁴³ Jaabadi amihafaño tolli icajitino. Jaanoti amihafañoti sihidi ejeevaaboti iicaqui, jilli saatohe jeebominaafiti miminifoto. ⁴⁴ Jaanoti bu cajaanihacho amihafañoti imiyaaboti iicagoobo paryi amihai jeevovinaafiti minifeteji.

⁴⁵ Jaabadi miiro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo, uco ijeeceivequi saautihi. Jilli uujoho ejeeivooboro miyaminaahallivi tafico aacinofeededi guiraamoco taajasuqui saauhi, nooboro.

Jesu Bartimeoco Atyimesuhi.

(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Jaanobuunati ifutuumo Jerico cuumivi. Jaacuumiti Jesu ijibogominaa, bu sihidi

§ **10:38** Jilli eneejiruno: ¿Nacu amisi uujoho idaasuno iicajibadi mihicajirahi?

miyaminaa icamoma tuucuumiti fuunaaca Bartimeo onoo bo ajashuno aatyimeutiibo Timeo achi jiihaijiniri giciniuhi nihibamico idilluubo. ⁴⁷ Jaanaa Jesu Nazareoobo asaaunoco agaajaciuboro ticovaubo sefano ocoovadiicuubo: jJesu David Iyaachi, uco didaasugo! nooboro.

⁴⁸ Jaanoma iicamo saato ho diiboco: Illiivequi, noomoro iibauhi.

Jaarunofaño janaaniciiviro coovadiivehicaubo: jDavid Iyaachi, uco jeedi didaasugo! nooboro.

⁴⁹ Jaanegui Jesu ugucivvuboro: Diiboco mo-coova, nuuhi.

Jaanegui diiboco ocoovaumo nuuhi: Imo imo diica. Jaaboro goova gañiivo ico coovaabo, noomoro.

⁵⁰ Jaanegui ijeebutachehuco aganicaruuboro sefano ujulleveuboro Jesujaago fuuhi. ⁵¹ Jaaboco Jesu dilluuhi: ¿Milli ico omooninoco diimeguehi? nooboro.

Jaanegui aatyimeutiibo diiboco nuuhi: Jiiibogominaafi, aatyimeneque imeguehi, nooboro.

⁵² Jaanegui Jesu nuuhi: Jii, fuucu taca buheete-cuuhi imiyaavogomaño, nooboro. Jaasumiro di-ibo imino atyimecuuhi. Jaaboro Jesu dojicuti jiihairi fuubo.

11

Jesu Jerusale Cuumifaño Jicafetehi.

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹⁻² Jaadi Jerusale fiitino iifutuumo Betfaje cuumi, bu Betania cuumi icano jinivi Olivohono iicagaji ticovovi. Jaamañoti Jesu ijiiibogominaatisiti

miimisiiico galluui: Mofoo, oono moticovo iicacuumijaago. Jahi mahatyimeji burrogayi duujeciniboco miihaiñooba diiberihi igotiboco. Jaaboco misinaayumisiro juu misiva. ³ Jaanoti miihaiñooba amisico: ¿Collihi misinihi? onoohachi, monoo: Mohaivojibo eneeneguiiha. Jaaruuboco goovajino uhuumisuno monoo, nooboro.

⁴ Jaanegui ufuumisi atyimeuui burrogayico guhugajinivi jahisivi jiihaifaño duujeciniboco. Jaamisiro diiboco sinaayumisi. ⁵ Jaarunaa saatoho tooneri iicaumo diitisico nuuhi: ¿Jinejeque toono momoonihi? ¿Collihi muburroco misinihi? noomoro.

⁶ Jaanegui diitisi diitoco Jesu unuubadi nuuhi. Jaanoma iicamo satyusumo. ⁷ Jaaboco Jesujaa ifutusuudi igaachehunoco diibohallivi ificuudi Jesu ihalli casivuuhi. ⁸ Jaanaaca bu sihidi saatoho igaachehuneru jiihaico jeebuhicauhi. Jaanoti saatohosa imoho jaainoco iquitimoro jiihaifa tafusuhicauhi.

⁹ Jaanaaca imegavi ofoomo, bu dojicuti asaamo icamo sahaguehicaui: ¡Hosana! Imicani Mohaivojibo memeri asaabo. ¹⁰ Imicani aivoji asaano; mootadi siicijeobo David aivojibadi asaano. ¡Tolliro niquejefa Hosana Moocanico masahago! noomoro.

¹¹ Jaabo Jesu tuucuumifaño ufuuboro Moocaani iijafaño jicafutuubo. Jaadi fanoovaco fahigovavi emeecihaudi fuucuubo paryi ijibogominaama Betaniavi mihii;cuneguiiha.

¹² Jaano sesevedi Betaniati ufuuhi Jesuco

ajebea aivuuhi.☆ 13 Jaanaa tehesinoti atyimeubo higueraho sihidi aamevahoco. Jaanegui meecituubo: Fine inoovatama icano, onoomaño. Jaarunaa chahauno, jilli boti aamenereu noovautiho onoovafisumi iicautimaño. 14 Jaanoma iicaubo Jesu toohoco nuuhi: Miihaiñooba jee dinoovataco ufucuro gueenejitihí, nooboro. Jaanoco ijibogominaa guubuui.

Jesu Templojaco Imibachuui.

(Mt 21.12-16; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)

15 Jaanoti ufuumo Jerusalemí ifutuui. Jaadi Jesu Moocaani iijafaño ufuuboro toojafaño naajeteque eheetavuumo isivi gavaracuubo. Jaabadiro bu nihibamico uhuumisuhicaumo mesanoco baavi gavaracuubo, bu tolliro nimiihumico anaajehicaumo icaganoco mooniubo icano. 16 Jaaboro imuguutiibo miihaiñooba siinoco toojafañodi acañiunoco. 17 Jaadi jilli nooboro diitoco jibeguehicaui: Miiro Caatiníhaamefaño noono: Taaja Moocaanima iimaajareji paryi faacuumivadiro, noonoro. Jaarujaco amiihai nanivaminaa iijatiro miminiiyui, nooboro.

18 Jaanoco sacerdotemi aivojito, bu caatiniminaa icamo uguubumoro diiboco toonohalliti igaicaauqui ituma ifehicaui: ¿Naa fine, milliti momooniji? noomoro. Jaarumo diiboco iguihicaui paryi miyaminaa diibo jibegueneri ajabafitehicaunoma iicaumo. 19 Jaadi mihiiicuneguiha Jesu tuucuumiti fuucuui.

☆ 11:12 Mt 22.18-19

*Higueraho Ochoomono.**(Mt 21.20-22)*

²⁰ Jaano seseveedi siino fucuro tomañodi afatyumo atyimeuhi tohigueraho ibaconomaryo uchuumucunoco. ²¹ Jaanoco Pedro esafutuuboro Jesuco nuuhi: Meeci

mojibogominaafi, mee oono higuerahoco ijoho afajahiniho chuumucuhi, nooboro.

²² Jaanogui Jesu diitoco nuuhi: Moocanico mimiyaavogo. ²³ Miyanotiro amhaico neehi: Cajaatyohacho jigajico: Jinooti eedeenenere muuaifaño difoo, onoomoro agalluhachijj; tolli icajino. Jaamo ijeebifañodi guucibatimo jino onoobadi icajinoco imiyaavogohachijj; onoobadi icajino. ²⁴ Jaanogui amhaico neehi: Paryi Moocanico midillunoco, magaayiciji, noomoro midilluhachijj; amhaidi tolli icajino.

²⁵ Jaamo bu Moocanima mihiimaasumi cajaatyomahacho imitino mihicahachijj; diitoma mihimibachucasihachijj; niquejefaño iicaabo amhai Caani amhai imitico buusuji. ²⁶ Jaanoti mihimibachucasitihachijj; amhai Caani niquejefaño iicaabo amhai imitico buusujitih, nooboro.*

²⁷ Jaadi uumiumo Jerusalevi ifutuuhi.☆ Jaadi Jesu templojafañodi igooboro feehicaunaaca sacerdotemi aivojito, bu caatiniminaa, bu tomaño quillahuto icamo diibojaa asaaumoro ²⁸ diiboco dilluvauhi: ¿Jineje mitya ijiri ijoho jinehejeque jilli moonihicahi? ¿Mijoho ico tomityaco jilli mooniqui aacineri? noomoro.

* **11:26** Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo. ☆ **11:27** Mt 22.23-27; Lc 22.1-8

29 Jaanegui Jesu diitoco iimusuhi: Uujoho bu tolliro amiihaico dilluji. Jaanoco uco mihi-imusuhachijji, amiihaico neeji comityari uujoho jino omooninoco. 30 ¿Nacu Jua nitihijji cuucatiojju? ¿Niquejejaagotioji, nacu miyaminaajaagotioji? mihiimusu, nooboro.

31 Jaanegui sanomiro noocasihicauhi: Niquejeoji munuuruva du miihaico: ¿Jaanoco bu collihi mimiyaavogotihhi? neejiruubo.

32 Jaanoti bu miyaminaajaagotioji munuuruva, imijitiruno noomoro, noocasiumo miyaminaaco iguumoro. Miiro paryi famooro miyaminaa Juaco miyaano Moocaani iimaaminaafi iicaunoco agaajauneguiiha. 33 Jaamoro: Magaajatihhi, nuumo Jesuco.

Jaanoma iicaabo bu Jesu diitoco iimusuhi: Jaano jeevari bu uujoho amiihaico jilliti moonihi eneejiruno, nooboro.

12

Imitino Dudicamaajeminaavi Ohoovicino.

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

1 Jaadi Jesu ticoniuhhi siinovi ooviciboro ijiiibuguubo: Saafi miyaminaafi baacuco ifaguifaño abasuuboro toonocohallidi mecuniuhi, bu ifafaihuco iicijinoco eetavuubo, bu tolliro tofaguifeenetii torrehacico eetavuubo tohaci nijequetii toonoco iteemequi icano. Jaaboro dudicamaajeminaaco tofaguico utuumusuhiniuboro sihi tehesino fuubo.

2 Jaano ibaacu onoovacudi iicojiminaafico galluubo diito tofagui dudicamaajeminaajaago: Tamañoco dicitoo, nooboro. 3 Jaaruuboco

diito agaayiciumoro ahaamihicaudi botiboco dojicuviro galluumo. ⁴ Jaaneguiiha bu sifico galluubo. Jaaruuboco tolliro iinigaiti agafucuhicaumoro diiboco aivonoono eneehicaumoro botiboco galluuhi. ⁵ Jaaneguiiha bu sifico galluubo. Jaaruuboco gaicaaumo. Jaaneguiiha bu guiraamo saatothoco galluubo. Jaarumoti saatothoco aamiumo, jaanoti saatothoco gaisiraicumoro icano.

⁶ Jaanobuuna saafiirucu illi aatyuvuuno guiraano agaijubo. Jaaboco niinoonoro galluubo achico: Fine bocigujimo, nooboro.

⁷⁻⁸ Jaarunaa diito noocasiuhi: Jaani duhu imi toonoco agaayicijiibo. Masii miguijeniqui. Jaadiji miihai toono abajatoti mihicaji, noomoro diiboco agaayiciumoro guijeniumo. Jaamoro diiboco toonoti buhigovi gañiumo, nooboro ⁹ diitoco Jesu dilluuhi: ¿Fine milli tofagui abajaabo diitoco moonijirahi? Miiro asaaboro diito dudicamaajeminaaco ifinisuuboro ifaguico sidudicamaajeminaaco acijirahi. ¹⁰ ¿Nacu memecitihica Caatinahaamefaño jilli onoonoco? Guisiri iijanoco eetavonicimo imi guisibaco itihisumoro gañihi. Jaarunofaño saafi agaajaabo tobacco dojicuviro icihi toba iminoco agaajamaño. Jaaboro aivo imimaño ficuubo. ¹¹ Jinooco Aivojiiibo Moocaani eetavehi. Jaano aivo miihaidi sihidii jeevahi, noono Caatinahaamefaño, nooboro.

¹² Jaanoma iicamo Jesuco igaayiciqui mooniumo diitoco eneejirunoco siinovi ooviciboro onoonoco agaajaciumoro. Jaarumo

miyaminaaco iiguiumoro diiboco ejeevesuumoro fuucuumo.

¹³ Jaanobuunati Jesujaa galluumo fariseomioto, Herodianomioto iicamoco #furumo diiboco millihacho onoonoti igaayiciqui. ¹⁴ Jaamo asaumoro diiboco nuuhi: J#bogominaafi, #joho miyaminaa onoonoco jeecevotiibo miyaabo idiicanoco m#hai magaajahi, bu paryi miyaminaa sabadiro desicinifinoco magaajahi icano. Jaamaño Moocaani j#haico miyanotiro diibeguehicaahi. ¿Naa #di imino Cesar ajaadusunoco majaaduno? ¿Nacu majaadujitih? noomoro.

¹⁵ Jaarunaa ibañifira jeeb#co agaajaciuboro diitoco nuubo: ¿Collihi uco minisuhi? Ene sajeeti nihibajeti misiva meeciui, nooboro.

¹⁶ Jaanegui diibojaa sivaumo. Jaajeque emeeeciuboro diitoco nuuhi: ¿Nacu m#joho imene jino, bu jino imomono icano? nooboro.

Jaanegui diito: Cesarno, nuuhi.

¹⁷ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Cesarnoco Cesarco mahaci. Jaanoti Moocaaninoco Moocaanico mahaci, nooboro. Jaaneri sihidiro eetyehicaumo.

¹⁸ Jaanaaca diibojaa saatoho saduceomi iguijevecumo siino buheetejitih onoonicimo asaumoro diiboco dilluvauhi. ¹⁹ J#bogominaafi, Moise m#haidi jilli caatinuhi: Saafi nahabo mogai seemevatiigo cojiti iguijevehachijih inahabo ifibaijigoco #ci#boro inahabobuuna eseemevase caani momofaño icaji, nooboro Moise. ²⁰ M#iro saatohoti sano nahabomiro icauhi sahuse juugahuseti miimisici id#imo. Jaamoti saafi

☆ **12:13** Mt 22.15-22; Lc 22.20-26 ☆ **12:18** Mt 22.23-33; Lc 22.27-40

taabavauhi. Jaaruubo seemevatiiboro guijeveuhi. ²¹ Jaanegui saafi inahabo ifibaijigoco iciuhi. Jaaruubo tolliro seemevatiiboro guijeveuhi. Jaaneguiiha bu allivioobo. Jaaruubo bu tolliro icauhi. ²² Jaamo famooro tolli diigoma icauhi. Jaarumoti saafiiba seemevautihi. Jaano nijequeti bu tolliro diigo guijeveuhi. ²³ Jaamo buheetesumi siino ubuheetedi, ¿cajaani taabaji? fine famooro diigoco ataabavacuumaño, noomoro.

²⁴ Jaaneguiiha Jesu diitoco iimusuuhi: Jilli amiihai mitihivehi Caatinihaamefaño onoonoco, bu Moocaani gaaja iicanoco magaaajatimaño. ²⁵ Miïro guijeveta siino ubuheetedi gaifiimi, gaigoomi icamo taabavacasicujitihini niquejefaño iicamo toomominaabadiro icacuujimo. ²⁶ ¿Nacu toono guijeveminaa ubuheetejinoti Moise aamefaño, onoonoco amiihai memecitihica? ¿Milli nacu Moocaani diiboma iimaauhi imoho ijigaunofeeneti? Miïro nuubo: Uujoho Abraham, Isaac, Jacob icamo Aivojibo, nooboro. ²⁷ Jaamaño Moocaani guijeve aivojibo icatino. Moocaani ubuheeme Aivojiboro. Jaamaño aivo amiihai jilliro guiraano mitihivehi, nooboro.

Aivo Imiya Tajiba.

(Mt 22.34-40; Lc 10.25-28)

²⁸ Jaanaaca saafi caatiniminaafi gaseuhi diitoma ihiimaacasinoco uguubuuboro. Jaabo Jesu imino diitoco iimusuunoma iicaubo diiboco dilluubo: ¿Cono aivo tajibatati aivo obocino? nooboro.

²⁹ Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Imiya tajiba jino; muguubu Israel idiboro saafiro Mohaivojibo Moocaani. ³⁰ Jaabo Moocaani

Dihaivojiboco gaiji paryi dijeebimaryo, paryi difimaryo, paryi dihesamaajemaryo, bu paryi disefamaryo icano. Jino aivo imiya tajibaji. ³¹ Jaano alliviono bu aivo tobadiro jeevahi jino; sitaaco gaiji difiico agaijibadiro, onoono. Chahano satajiba aivo jino janaanici iicano, nooboro.

³² Jaanoma iicaubo icaatiniminaafi diiboco iimusuhi: Jihii jibogominaafi, miyaanoco aivono neehi, saafiro Moocaani iicanoco, chahaabo sifi diibo janaanici iicaabo.

³³ Jaaboco magaijino paryi mojeebimaryo, mohesamaajemaryo, mosefamaryo, mofibadiro sitaaco magaijino icano aivo imino. Jaabadiro asimico agaicaaumoro jeecionoco ifajicicivi ificuunicino tolli imino. Jaarunaa Moocaanico, bu sitaaco icano magaijino imino fanoo janaanicivi, nooboro.

³⁴ Jaanegui imino iimusunoco Jesu aatyimeuboro diiboco nuuhi: Jii, tehesitihii ijoho Moocaani aivojiti, nooboro. Jaanotiro miihaiñooba siino diiboma dillamaaicuutihii igutumaño.

¿Miijoho Iyaachi Fine Cristo?

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Jaanaa Jesu Moocaani iijafaño ijibogoobo neehicauhi: ¿Milli jaamo caatiniminaa Cristoco David iyaachi neehicahi? ³⁶ Miiro David icaruubo Moocaani Gaijafenedi ihiimaausumi nuuhi:

Mohaivojibo Moocaani Tahaivojibo Cristoco nuuhi: Tamiyanaagonovi casivo, diminaaco ditihaguiino uujoho ificuunohachuta, nooboro.

³⁷ ¿Milli jaabo Cristo David iyaachi icajirahi, David bu icaruubo diiboco: Aivoj#bo, unuuno icanaaca? nooboro.

Jaanoco sihidi miyaminaa iicaumo imono guubunichicauhi.

³⁸ Jaabo Jesu diitoco ij#bogoobo neehicauhi: Icigusuno mihica caatiniminaati, oono caamovonoono gaachehunoma #gomoco, goohasino feenevi aivo imino idillunoco iimoy#icifimoti.✧

³⁹ Bu jaamo sinagogajafa ufuusumi aivo iimiya icaganocoro ujuvicamaaifimoti, bu machusumi iimimañejeviro iicafimoti.

⁴⁰ Bu fibaijito gaigoomi iijanoco udumit#icimoro ifurumo, toonoco utuvuusumo caamovono Moocaanima iimaanico sitaaco ibañiqui. Jaamaño guiraajino aivo ci#jigaifaño ijaadaco agaayicino, nooboro.

⁴¹ Jaanobuunati safoono Jesu Moocaani iijafaño nihibamico ijicuhicauno imega igicinimañoti #finichicauhi miyaminaa tobafa nihibamico ijicumoco. Jaamo saatoho sihidi inihibamima iicameheje guiraano jicuhicauhi.

⁴² Jaanaa saafigo idaasuno fibaijigo agaseugoro tobafa mijeegay#cico j#hacuvauhi miidino ijaada iicajecico.

⁴³ Jaanoco Jesu aatyimeuboro ij#bogominaaco ocoovauboro nuuhi: Miyanotiro amihaiico neehi: Ajaamo idaasuno fibaijigo paryi famoova nihibamico tobafa ijicumoco janaanivivi aivo ficuuhi.

⁴⁴ Mi#ro paryi aacimo diitoma ucuujivaachutinoti acihi. Jaanoti diigo ihidaasuti paryi acigo tooneri amachujirunoco, nooboro.

✧ **12:38** Mt 22.1-36; Lc 22.45-47

13

Jesu Neehi Temploja Ifinisucafetejinoco.

(Mt 24.1-28; Lc 21.5-24)

¹ Jaabo Jesu Moocaani iija templo onoojafañoti inuuboco saafi ijibogominaafi nuuhi: Meeci mojbogominaafi, bañifira guisibano bañifira iijanotyigaba, nooboro.

² Jaarunaa Jesu diiboco iimusuuhi: Mahatyimehi jino iijanotyigabajeque. Jaaruno toonovi iguisibano siibahallivi, siibahallivi icano atyuuvotino paryi sahi callajaavejino, nooboro.

³⁻⁴ Jaadi fuumo Olivohono iicagajijaago tooja Moocaani iija oonegueehivi. Jaanaaca Jesu giciniuboco Jacoobo, Jua, Andre icamo toovono dilluuhi: Mihimeguehi mihaico idibogonoco cusu ijoho onoono iicaji. ¿Milliti magaajaciji paryi toneheje iticovanoco? noomoro.

⁵ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Esiciniño mihica mihaiñooba amhaico bañidino. ⁶ Guiraajimo tamemeri asaano: Uujoho Cristo, noomoro.

⁷ Jaabadiro bu minaano jibogonoti muguubusumi, imucugai ñhicunejete muguubusumi icano mihiguetejirahana, tolli icajino. Jaaruno toono inijequeevacuujino icatino. ⁸ Miïro siijiinijeoto siijiinijeotoma moonicasiji, sihaivoji sihaivojima moonicasiji. Jaasumi fahigovavi jiinije maryibaji, ajebano iicaji icano. Jino idaasu iicajino iticovano.

⁹ Jaasumi amhai ifico magaihuini amhaico aivojito iigaivomoco acijimo. Jaamo amhai uco mimiyaavogomo tajibaminaa aivojteje imefeenevi masatyocafeteji. Jaamo uutii diitoco

mijibeguehi. ¹⁰ Miro jiniye ifnicuujino imegavi taajasujibogo paryi faajinijeriro jibogocafeteji. ¹¹ Jaasumi amihai aivojitoco ihaciqui diitojaa asatyusumi: ¿Milli fine meneeji? noomoro mehesamaajirahana. Tolle iicacuudi Moocaani amihai jeebifaño ificuunocoro monoo. Amihairyo mihiimaano icajitino jilli Moocaani Gaija amihafañoti iimaaji. ¹² Jaasu inahaboro inahaboco igaicaauqui aciji. Jaabadiro bu caaniro iseemenequeji iseemere caanijaagovi iminifotomoro caanico acijimo sita igaicaauqui icano. ¹³ Jaasumi faaboho amihai jiiheveji tamomohalliti. Jaarunaa tolle icarunofa ejenaubo taajaji.

¹⁴ Miro Moocaani iimaajibogominaafi caatiniuhi: Johono imitino idicunoco omooniboro ifinisufinoti jaano templojafaño iicamaño iimimañeri iicacuutinoco mahatyimecuudi, aameque mihiifinichicamo magaaaja. Jaadi Judeo jinijeri mihicamo ifagajinojaa magaacini.

¹⁵ Jaanoti bu tusumi saatoho iija niibahucuri mihihachijiji miniitomoro fañovi mijicafetedino siinobaco mihiiciqui. ¹⁶ Jaanoti bu buhi faguifaño mihicamo amihai gaachehuco mihiiciqui jaahevi muhuumidino. ¹⁷ Jaanoti, ayi, fine idaasucani icajimo gaigoomi tusumi oovato iicamo, bu imifañoti aduseejema iicamo icano. ¿Milli bu gaajirumo? ¹⁸ Jaanegui Moocaanico midillu jaamo iimitifucuje sicurasumi gaatimo mihicahi. ¹⁹ Tusumiji sihidi aivo idaasuno mihicaji fucuje icaji jinijeque Moocaani ifiivusuunotiro aatyimeratifucuje. Jaarunobuunati siino

ufucu atyimeracuujitíhi. ²⁰ Jaafucujeque Mohaivoj#bo ibaaresut#ruva tusumi iicajimoti m#hai#nooba taajajit#rahi. Jaaruubo tufucujeque baaretesuj#bo itaad#mo diibo #ci#umo toono idaasunoti itaajaqui.

²¹ Jaanoti am#haico saatoho: Memeeci jaani Cristo, memeeci jaadi Cristo, onohachij#i: Miyaano meneedino. ²² Jill#i jihovoto saaji Cristo ifibad#i iminifotomoro, bu Moocaani iimaaj#bogom#naabad#i icamo. Jaamo sihid#i ejeevanoonoco eetavejimo niqueje mitya iij#nobad#i iicanehejeque #furumo miyam#naaco ibañ#qui, bu Moocaanita iicacuurumoco ijish#it#hachij#i bañ#jimo. ²³ Jaanegui am#hai mityano mihimibaic#n#icu am#haico jino uujoho imegav#iro j#bugucuuhi, nooboro.

*Jesu Miyam#naafibad#i Ifivuubo Siino Asaajino.
(Mt 24.29-44; Lc 21.25-33)*

²⁴⁻²⁵ Jaasumi toono #daasufucujebuunati nihiba jabaaveji, bu fucuo nihiba achic#icujit#i, bu meec#r#i niquejefa#not#i aifeji, pary#i niquejefa#no iicano mitya mary#ibaji icano. ²⁶ Jaadi jarihiica mahaty#meji uujoho Miyam#naafibad#i Ifivuubo aimuufaifeened#i sihid#i mityama, tahaivoj#ima icano asaanoco. ²⁷ Jaaboro uujoho tatyoomom#naaco ataj#bamo ta#ñanitamoco igaiy#cijimo fah#govat#i j#in#ijej#nibaacit#i, niquej#ej#nibaacit#i icano.

²⁸ Jaanegui oono higerahot#iro magaaja m#iro igacano afaivunusumiro ihaamene ruutunic#i. Jaanoti ficaba ifiit#icunoco magaa#janic#i.

²⁹ Jaabad#i am#hai magaaja pary#i fanooro

jino uujoho onoono iicanoco mahatyimecudi mehesicinicu jiinije ifnijino ifiticunoco. ³⁰ Miyanotiro jino amihaico neehi, paryi jineheje icaji miyaminaa toonoco aatyimejimo guijevetimaacaro. ³¹ Niqueje, bu jiinije icano fatyeji. Jaanoti jino uujoho onoono sicamañovi fatyejitih.

³² Jaaruno tufucu ihoovo iicanoco mihañooba gaajatih. Moocaani toomoinaa niquejefa iicarumo, bu uujoho Moocaani Seemene icaruubo gaajatih icano idiboro Moocaani tufucuco gaajahi, nooboro.

³³ Jaanegui amihai mihimibaicinicu toomoro magaajatih ihoovofucu cusumihacho iicajinoco. ³⁴ Saafi tehesino ifeequi iicojiminaaco idudicamaajeque aaciboro iguhugaco ofoonobuna saafico utuumusuuboro, diibo iicanicibadi uujoho feejihiica. ³⁵ Jaanegui mihimibaicinicu magaajatih aivojibo cusumihacho agasejinoco ijicuvibahacho, fucufenevibahacho, catava ojiberibachacho, fucurobahacho. ³⁶ Jaanegui mihimocisu amihaico imimañobati asaaboro micigamoco atyimevadiibo. ³⁷ Jino amihaico onoonoco famoocoro neehi mihimibaicinicu, nooboro.

14

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Jaanaaca mifucucirucu Pascuaco eheetavuujino iicauno, bu ijicutaama achahano maahuno jibaimoco eheetavuujino icano. Jaanaa sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo guinehicauhi millihacho ifurumo sicamañooco

abañimoro toonohalliti Jesuco igaicaauqui.
² Jaarumo neehicauhi: Jibaimofa momoonijitihimiyaminaa ñaavotimo iicaqui, noomoro.

Betaniavi Jesuco Facicifaihuri Jeesuugo.
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Jaanaaca Jesu Betaniari foojohoma Simon iicaubo ijafa icauhi. Jaabo imachuqui acasivuubo icaunaaca saafigo gaigo gaseuhi alabastro eetavotapaajefaño facicifaihu nardo onoofaihu gatyuuci sihidi ijaada icanoma. Jaagoro toopaajeque agasucuugoro ifacicifaihuco Jesu nigaihallivi tucaruugo. ⁴ Jaaneri saatoho tomañeri iicaumo isifiratumoro noocasiuhi: ¿Collihi oono facicifaihu bañamaaiquifetehi? ⁵ Tofaihuco trescientos denario janaanivimanaajemere ñdaasufiimoco mahacitanoco, noomoro diigojaa sifiratumo.

⁶ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jaafa icago. ¿Collihi macasivusuhi? Imino uudi moonigo.

⁷ Idaasufiimo fahijivaro amihaima icaji. Jaamoco mihimugusumi imino momooni. Jaanoti uujoho amihaima fahijivaro icajitihim. ⁸ Ajaamo idigoro imino uco moonihi tafico afacicisugo cihojifaño icicafetejino imegavi. ⁹ Miyanotiro amihaiconeehi: Cuucahacho fahigova jino taajasujibogoco faajinjieri jibogohigo tolliro jino diigo omoonino jibogocafeteji, toonoti diigoco ihesafetehicaqui, nooboro.

Juda Jesuco Naajeguehi.
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰ Jaanaaca Juda Iscariote onoobo, jibogominaa fahuseeci motihaiti miimiisiici

idimooobo fuuhi sacerdotemi aivojitoco emecitoobo diitoma ihiimaaboro Jesuco diito usefaño ihaciqui. ¹¹ Jaanoco diito uguubuumoro sihidi imo imo minifutuuhi. Jaamoro nihibamico diiboco aciguumo. Jaanoma iicaabo aivo Ijuda Jesuco diito usefaño ihaciqui moonihicauhi.

Aivoj#bo Niinoono Amachuuno.

(Mt 26.17-30; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-25)

¹² Jaanaaca ijuurisutama achahano maahuno j#baimo ticovacuhi, bu Pascua ovejaco agaicaauhicausumi icano. Jaanegui Jesuco ij#bogominaa dilluuhi: ¿Conoovi diimeguehi Pascua machutaaco meheetavonoco. Jaabo machuhi? noomoro.

¹³ Jaanegui ij#bogominaati miimisiico agalluuboro nuubo: Cuumifaño mofoo. Jahi mahatyimeji gaifi iciñuuri nifaihuco asatyoooboco. Diiboma mofoo. ¹⁴ Jaabo ij#cafotojaoboco monoo: Mohaivoj#bo jilli neehi: ¿Comecufañõ taj#bogominaama Pascua machutaaco machuji? noobo, monoo. ¹⁵ Jaadi am#haico #fusujiibo guiraamecu caamovohi iicamecu imibachucinicumecuco. Jahi Pascua machutaaco meheetavo m#haidi, nooboro.

¹⁶ Jaanegui ij#bogominaatisi ufuumisi tuucuumivi ifutuuhi. Jaamisi aty#meteuhi Jesu unuubadi iicanoco. Jaamisiro tomañovi Ipascua machutaaco eetavucuumisi.

¹⁷ Jaadi jarihiica ij#cuuvi Jesu ij#bogominaama fahuseeci motihaiti miimisiici idimoma gasevauhi. ¹⁸ Jaamo amachumo giciniumaaca Jesu diitoco nuuhi: Miyanotiro am#haico neehi:

Jino amihai uuma mamachumooti saafi uco aciji igaicaauqui, nooboro.

¹⁹ Jaaneri sihidi idaaasuvuumoro diiboco saafi dilluhicahicaumo: ¿Uujoho icatino, eti? noomoro.

²⁰ Jaanegui Jesu diitoco iimusuhi: Jino amihai fahuseeci motihaiti miimisiici idino mihicamoti saafi uuma butajefano maahuco efeeyacuubo diibeji. ²¹ Jaaruno jilli Caatinihaamefano uuti onobadi uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo feehi. Jaarunofano idaaucani iicajiibo uco aacibo. Aivo iimijiruno diibedi fiivuutibo iicauruva, nooboro.

²² Jaamo machuumaaca Jesu imaahuco agaayiciuboro Moocaanico graciaco aciuihi. Jaadi iquisiciuboro diitoco aciubo: Ifaaji, mamachu. Jino tafi, taahuco icanoco, nooboro.

²³ Jaadi adutahilluco gaayiciubo. Jaanoco tolliro graciaco aaciuboro ifuui. ²⁴ Jaanoco famooro aaduudi nuubo: Jino tatyijoho, jino bohono iimaaco imiyacarunoro ajashutinohallivi agañicafotono. ²⁵ Miyanotiro amihai neehi: Siino aducujitih jino vinofaihuti jari bofaihuti Moocaani aivoji iicadihivi aduji, nooboro.

Jesu Neehi Pedro Diiboco Utuunamaaijinoco.

(Mt 26.31-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Jaadi Moocaani masinoco amasivaumoro fuucuumo Olivohono iicagaji onoohigo.

²⁷ Jaanaa Jesu diitoco nuuhi: Paryi amihai uco mejeevesuji.* Miro Caatinihaamefano noono: Itoomominaafico gaicaaujimo. Jaaneri ihovejami

* **14:27** Sahaamefano janaanivivi jilli ficuumo; jifucu, onoonoco.

fahigova gavarinamaaiji, noonoro. ²⁸ Jaaruubo siino ubuheetenebuunati amihai imega Galileavi feeji, nuubo Jesu.

²⁹ Jaanegui diiboco Pedro nuuhi: Famooro ico jeevesurumaaca uujoho ico jeevesujitih, nooboro.

³⁰ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Miyanotiro ico neehi: Jaafañiino fucu mifooci catava ojitiibaacaro mifooci, safo icano uco agaajaruubo uco tuunamaaiji, nooboro.†

³¹ Jaarunaa jenaauhicaubo: Jaafa ñma iguijevehachiiji guijeveji. Jaaruubo ico tuunamaaijitihi, nooboro.

Jaabadiro bu famooro neehicauhi.

Jesu Getsemani Onoomañovi Moocaanima Iimaahi.

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46; Heb 5.7-8)

³² Jaadi gaseumo Getsemani onoomañovi. Jahi Jesu ijibogominaaco nuuhi: Jinovi migicini uujoho Moocaanima ihiimaatonohachutahica, nooboro.

³³ Jaabo Pedro, Jacobo, Jua icamocoro satyuubo. Jaadi ticovaubo sihidi ñdaasuvuuboro ataafiraruhifico. ³⁴⁻³⁵ Jaaboro diitoco nuubo: Tajeebi sihidi uco ñdaasuhi miguijevejibadi esicinihi. Jinooviro mifitafotomoro mihica cigatimo mubuhē, nooboro Jesu janaanicivi ufuuboro jiiñjehallivi ajavuvuuboro Moocaanico dilluubo toono ñdaasuno iicaujineri ñdaasuno icatibo iicaqui. ³⁶ Jaabo Moocaanima iimaabo jilli neehicauhi: Guihi, fanoova ñdi sihidi jeevatih.

† **14:30** Sahaamefaño ficuutimo: mifooci ojitiibaacaro, onoonoco.

Jaanegui jino idaasuno iicajinoti uco taajasu.† Jaaruno uujoho iimogobadi icatino, jaafa ijoho idiimogobadi icano, nooboro.

37 Jaadi ijibogominaajaa asaubo cigaumoco aatyimevauboro Pedroco nuuhi: ¿Simon, nacu cigahi? ¿Jilli sano nihiba oovo ticovovi aivo buheetihi? 38 Moocaanima mihiimaamoro mubuhēe Satanas amihaiico inisunofaño jaamo aacototimo mihicahi. Miyaano amihai jeebi imino iicanoco imogorahi. Jaarunofaño amihai allio ifi niinovahi, nooboro.

39 Jaadi siino fuubo dojicuviro Moocaanima iimaatuubo siino tolliro nooboro. 40 Jaadi siino asaubo tolliro cigaumoco atyimevauhi, sano cigararo ihaallino iicacuumaño. Jaanoco iimusujirumo esicinihicautimo. 41 Jaadi siino asauboro diitoco nuubo: Ivi jisumi micigacu, majaguisicu. Jino gasecuuno uujoho Miyaminaafibadi Ifivuubo imitiminaa usefaño aacifafetjino. 42 Jaaneguiha magañiivomoro masigucu, mee oono uco aacivaabo fiticuuhi, nooboro.

Jesuco Isisimoro Satyomo.

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.3-12)

43 Jesu iimaubaacaro Juda gaseuhi diito fahuseeci motihaiti miimiisiici icamo iicahicaurumoobo iicaabo. Jaaboma sihidi saamo miyaminaa niisuganoma, cudaahenema icano. Jaamo sacerdotemi aivojito, caatiniminaa, quillahuto icamo diitoco agalluumo. 44 Jaabo diibo aciminaafi iicaabo Juda diitoco imino

† 14:36 Griego iijiri: Jihidaasuhilluco uuti buhigovi denesu, noono.

jibuguuhi diito igaajaqui: Oono uujoho diibo iicaaboco ininiciiboro dilluji. Jaaboco cuhufono misisimoro masatyo, nooboro.

⁴⁵ Jaadi agaseuboro: ¿Naa diicahi, Jibogominaafi? nooboro Jesuco niniciuhi.

⁴⁶ Jaasumiro Jesuco gaayicummo isatyequi.

⁴⁷ Jaanegui tomañeri iicaumoti saafi iniisugaco iguiyicuboro sacerdotemi aivojibo jeecivominaafi nijimeehuco buiyaacuui.

⁴⁸ Jaanaa Jesu diitoco nuuhi: ¿Mili jaamo amihai tatyicovodi masaahi niisuganoma, cudaahenema icano nanivaminaafico magaayiciqui mihicanicibadi? ⁴⁹ Miuro fafucuvaaciviro amihafeenevi Moocaani ijafaño icahicahi jibogooboro. Jaaruuboco du magaayichicatihi. Jaarunofaño jaafa tolli icano johono Caatinhaamefaño onono inijequeevaqui, nooboro.

⁵⁰ Jaasumiro jibogominaa diiboco ejeevesu-umoro famooro gaaciniuhi.

Sicafefi Aгааубо.

⁵¹ Jaanaaca saafi sicafefi Jesu dojicuti fuuhi gaachehubaryuro miniciniibo. Jaaboco gaayiciummo. ⁵² Jaarunaaca igaachehuco ejeevesuhiniuboro sicaibo gaubo.

Jesu Fagominaa Imegavi Icauhi.

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

⁵³ Jaamoro Jesuco satyuumo sacerdotemi aivojibo imiyaabo imegavi. Jahi paryi sacerdotemi aivojito, quillahuto, caatiniminaa icamo igaicamaaiuhi. ⁵⁴ Jaanaaca Pedro

tehesinoti #finiciuboro ufuubo sacerdotemi miya aivoj#bo goohasifeeneri cas#vuuhi sacerdote toomominaama ci#jigaiti efeemeubo.

⁵⁵ Jaanaa sacerdotemi aivojito, paryi fagominaa icamo guinehicaurahi sicama#ooco Jesuhallivi ibañiqui diiboco toonohalliti iguijenisuqui. Jaarumo atyimehicautih. ⁵⁶ Fiivaamo sicama#ooco diibohallivi neehicaurumo. Jaarumo sabadiro neehicautih. ⁵⁷ Jaanaaca saatoho aga#iivuumoro diibohallivi sicama#ooco ba#iuhi:

⁵⁸ Mi#hai muguubuhi jilli diibo onoonoco: Uujoho jiija temploja gaifimi usetio eetavotajaco acallajani#boro mifucuci, safucu idi#notiro boojati boobaniji useri eheetavoratijaco onoonoco, noomoro.

⁵⁹ Jaarunofa#o diito j#bogo sabadiro iicatima#o miyaavehicautih.

⁶⁰ Jaanegui isacerdotemi aivoj#bo famoofeeneti aga#iivuumoro Jesuco dilluuhi: ¿Ajashuno aivo diimusutih? ¿Jinejeque nacu jino #iti dihallivi ij#bocasimo? nooboro.

⁶¹ Jaarunofa Jesu iimusuti#bo. Jilli lli#vi moonicinihicauhi.

Jaanegui bu siino isacerdotemi aivoj#bo dilluuhi: ¿Naa miyaano #joho Cristo Moocaani Momiyaabo Achi idiicaabo? nooboro.

⁶² Jaaneguiiha Jesu diiboco nuuhi: Ji#hi, uujoho diibo. Eneecau bu jaamo jinooti mohimegavi mahatyimeji uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo sihidi ejeevaabo Moocaani miyanaagueneri gicini#boco, bu ufucu niqueje aimuufaifeenedi asaaboco icano, nooboro.

63 Jaanoma iicaabo isacerdotemi aivoj#bo igaachehuco gallicuuhi sihidi #sifiratuuboro. Jaaboro nuubo: ¿Coll#hiica bu sita diibohalli onoonoco mihimoy#ic#cuujirahi? 64 Mee, am#hairyo muguubucuuhi Moocaaniditi aivo imitino ihiimaanoco; ¿Naa milli am#haidi? nooboro.

Jaanegui famooro: Diiboco guijevejiibo, noomoro fa#usuuhi.

65 Jaasumiro saatoho ticovauhi diiboco ij#rebamaaimoro ih#meque afabaacumoro gan#ihicaumo. Eneecata miya #joho Moocaani j#bogom#naafi idiicahachiji gaajaci: ¿Naa m#joho ico gan#ichi? noomoro. Jaabadiro bu toomom#naa diiboco aam#hicauhi.

Pedro Jesuco Tuunamaaiuhi.

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

66 Jaanaa Pedro guiino goohasiri icahicaunaa isacerdotemi aivoj#bo jeecevom#naago agaseugoro 67 cijigaijiniri efeemebe iicauboco aaty#meugoro diiboco guenene ih#fin#ihicaugoro nuugo: #joho bu tolliro Jesu Nazareoboma idig#uehicaabo, noogoro.

68 Jaarunaa Pedro tuunamaaiuhi: Diiboco uujoho gaajatihi, bu ¿jinejet#hacho fine toono uco neehi? nooboro iinehin#ubo jahisiti ij#cafetefi uuga imegavi. Jaanaacaro catava oj#cuuhi. 69 Jaanobuunati bu siino diigo diiboco emeeciugoro toma#eri iicaumoco neehicauhi: Jaani diitoobo, noogoro.

70 Jaarunaa bu diibo siino tuunamaaiuhi.

Jaanobuunatiro bu tomañeri iicaumo siino Pedroco nuuhi: Miyaano ñjoho diitotiobo Galileaobo idiicamaño, noomoro. §

⁷¹ Jaanegui Pedro ticovauhi ñbacasiiboro ihi-imaubo Moocaani momofañodi ooviciboro: Gaa-jatihi uujoho diiboco diiboti toono mihiimaaboco, nooboro.

⁷² Jaasumiro catava alliniuhi mifooci ojubo. Jaanoti jari Pedro Jesu diiboco catava mifooci ojitiibaacaro siino mifooci, safo idiño uco tuunamaaji unuunoco esafutuuboro taacuubo tusumiro.

15

Jesu Pilato Imega

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Jaanaaca eseseveudi siino sacerdotemi aivojito, quillahuto, caatiniminaa icamo igaiuuhi paryi fagominaama iimaacasiqui. Jaamoro Jesuco sisiciniboco asatyumoro Pilatoco acituumo.

² Jaaboco Pilato dilluhi: ¿Naa ñjoho judiomi Aivojibo? nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco iimusuhi: Jñhi, ñjoho toono onoobadi, nooboro.

³ Jaanaa sacerdotemi aivojito sihididi bohallivi iimitinoono jñbeguehicauhi.

⁴ Jaanegui siino Pilato diiboco dilluhi: ¿Ajashuno aivo diimusutihi? Eneecau, meeci minoodino jino dihallivi jñbocasinoco, nooboro.

⁵ Jaarunofaño Jesu ajashuno iimusutineri Pilato sihidiro eetyehicauhi.

§ 14:70 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Diitobadi idiimaafño, onoonoco.

Jesuco Guijevefaño Ificuuno.

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.39–19.16)

⁶ Jaabo Pilato jibaimosumi civojaminaati saafiico miyaminaa idilluuboco sinaayuhicauhi.

⁷ Jaanaa Barraba onoo bo civojafa icauhi sano ihaivojito halliti saatohoma omoonicasihigo miyaminaaco agaicaaunohalliti icivojaniubo.

⁸ Jaanaa imiyaminaa asaaumoro Pilatoco dilluvauhi fafoova jibaimosumi omoonihicaubadi imooniqui. ⁹ Jaanegui Pilato diitoco iimusuuhi: ¿Naa mihimeguehi judiom iivojiboco amihaidi isinaayunoco? nooboro.

¹⁰ Jilli sacerdotemi aivojito diiboco ataaquivomoro aaciunoco Pilato agaajauboro diitoco tolli nuubo. ¹¹ Jaarunaa isacerdotemi aivojito miyaminaaco fajiniuhi: Barrabacoro midillu diibocoro isinaayuqui, noomoro.

¹² Jaanegui Pilato diitoco siino dilluuhi: ¿Jana milli judiom iivojibo amihai meneehicaaboco mooniji? nooboro.

¹³ Jaanegui diito ocoovadiivuumoro Pilatoco iimusuuhi: ¡Guijeve imohobujehallivi tetecu! noomoro.

¹⁴ Jaanegui Pilato nuuhi: ¿Nacu jineje iimitinoco moonibo? nooboro.

Jaarunaa diito siino janaaniviro coovadiivuuhi: ¡Guijeve imohobujehallivi tetecu! noomoro.

¹⁵ Jaanoma iicaubo Pilato miyaminaama imino iicanoco iimuguuboro Barrabaco sinaayusuubo. Jaaboro Jesuco niivigai meeheri ahaamisuhicaudi ihamocasiminaaco aciubo diiboco itetecuqui.

¹⁶ Jaasumiro diiboco ihamocasiminaa satyuuhi aivojibo iijafa poetorio onoonofaño. Jaamoro

paryi ihamocasiminaaco iigaiyiciumoro gachicohai deecano tifaibadi itifai iicachehuco jiihacuumo. ¹⁷ Jaamoro ijanuutunoma iicanoco aafeneque chaahimigati eheetavumoro diiboco javucaruumo. ¹⁸ Jaamoro ticovaumo sahaomoro: ¡Imino diica judiom! Aivojibo! ¹⁹ noomoro diiboco imeiri iinigati gafucuhicaumo jirebamaaimoro iguiino ememuivomoro diiboco mihimobadi dejecujicaumo. ²⁰ Jaamoro jilli diiboco edejecuhicaunobuunati diiboco jiihacuuchehuco ujujuyaacuumoro jari imiya gaachehuco jiihacuomoro diiboco satyucuumo itetecuqui.

Jesuco Etetecuubo Guijevehi.

(Mt 27.32-56; Lc 23.26-49; Jn 19.17-30)

²¹ Jaanaa Simon Cirene cuumioobo Alejandro, bu Rufo icamisi caani buhigoti isiti asaubo tomañodi fatyuuboco ocoovaumoro Jesu guijeve imohobujeque satyusuumo.

²² Jaamoro Jesuco satyuumo Golgota onoomañovi, nigaijaaibai eneejiruno. ²³ Jahigo diiboco isuurumo facicifaihuma vinoco ificumoro. Jaarunoco Jesu adutiuhi. ²⁴ Jaadi diiboco etetecucuudi ihamocasiminaa diibo gaachehunoco sanomiro iticovoocivi ifocasiuhi suerteque abañamaaiumoro: ¿Naa cajaan cochehuco satyeji? noomoro.

²⁵ Jaasu baagotirehiica nihiba icauberi diiboco tetecuumo iguijeve imohovi. ²⁶ Jaamoro toonohalliti diiboco omoonunoco iguijeve imohovi inigaihalliti acaatinuumoro ficuumo: JAANI JUDIOMI AIVOJIBO, onoonoco. ²⁷ Jaabo

uufocovi bu tolliro miimisiici nanivaminaatisico tetecuumo saafico imiyanaagonovi, sifico inaninaagonovi icano. ²⁸ Jilli Caatinahaamefaño onocinino nijequevauhi; iimitifimofenedi oovocafutuubo, onocinino.*

²⁹ Jaanaa tomañodi afatyumo Jesuco ihibamoro ihuseneque gavaracumoro hibajirubadi icano inigainocoro garya, garya omoonihicaumoro neehicauhi: Ajanivahaduhu oono templojaco acallajaruuboro siino dojicuviro mifucuci, safucu idinoti boojati edeetavejiruubo. ³⁰ Eneecata hro difico taajasu, toono diguijeve imohoti iniitoobo, noomoro.

³¹⁻³² Jaabadiro bu sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo edejecumo noocasihicauhi: Sitaaco naha ataajasuhicaabo, ¿cono bu jaabo jisumi ificoro taajasunoova. Miyaano hihoho Cristo Israel Aivojihbo idiicahachijji jisu diguijeve imohoti niito, maatyimemere ico mimiyaaveguequi, noomoro. Jaabadiro bu diiboma etetecucinimisi diiboco gubuubusuhicauhi.

³³ Jaanaa gadihiba paryi jinije civono iijihuhi. Jaano jari sano iijicuuvu imohonohalliti nihiba icaabovi seseveuhi. ³⁴ Jaasumi toonoti nihiba icauberi Jesu hebreo iijiri gaihivuuhi: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? nooboro. Moocaani, Moocaani, ¿collihi uco deevesuhi? eneejiruno.

³⁵ Jaanoco tomañeri saatoho iicaumo uguubumoro nuuhi: Muguubu, oono Eliaco cuhuvaabo, noomoro.

³⁶ Jaanegui diitoti saafi ijinafatyuuboro icijeuhi faasihi iicanoco iimitino aivofaihufaño

* **15:28** Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

ichimayaacuuboro imei nijequevi ificuuboro Jesu iijifaño catejeruuhi. Ene, jaafa Elia saahi diiboco iniitusuvaabo mahatyimequi, nooboro.

³⁷ Jaarunaa Jesu sefanotyigaba agaihivuuboro chuumucuuhi. ³⁸ Jaasumiro Moocaani iija temploja ofoboociniu chehu gaachehujetuno feemene iicano gallivuuhi sanoodinoociro nijequeti sano baavi. ³⁹ Jaanaa ihamocasiminaa aivojibo Jesu imega julleecininaa uchuumuunoco aatyimeuboro: Miyanotiro jahi jaani Moocaani Achi, nuubo.

⁴⁰ Jaabadiro bu tomañeri gaigoomi iicaumo tehesinotiro ifinichicauhi. Jaamofeeneri icaumo Maria Magdalena onoogo, bu Salome, bu saafigo Maria icamo. Jaago Maria Jose bu iguihoobo Jacoobo icamisi seeji. ⁴¹ Jaamo igaigoomi Galileari iicahicausumi Jesuco jeecivomoro diibo dojicuti efeehicaumo. Jaabadiro bu sihidi tomañeri saafigova icauhi Jerusalevi diiboma sano ufuumo.

Jesuco Icinuno.

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Jaanaa mihijicuunaa imibaivofucusumi judiom i jaguisifucu imegavi iicaunegui Jose Arimatea cuumioobo fagominaati imiyaabo iicaubo Moocaani aivojico tolliro eteemehicaubo asauboro iguitibo Pilatojaa ufuuboro Jesu ifico dillutuuhi. ⁴⁴ Jaaneri Pilato sihidi Jesu uchuumucuneri eetyeuboro amocasiminaa aivojiboco coovauhi idilluqui: ¿Naa miya chuumucuubo? onoomaño.

⁴⁵ Jaanoco diibo ihaivojibo ijibuguunegui jari Joseque Jesu ifico Pilato acisuuhi. ⁴⁶ Jaanaa

Jose imino gaachehuco anaajeuboro Jesu ifico iniitusuuboro tochehuri mibociuhi. Jaaboro guisigajifaño seedicinihojifaño iciuboro iguhugaco guisibatyigabari fabaacuui. ⁴⁷ Jaanoco Maria Magdalena onoogo, bu Maria Jose seeji icamife atyimeuhi iciunoco.

16

Jesu Siino Ubuheeteuno.

(Mt 28.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Jaano judiomi jaguisifucu sabado iicafucu afatyuno sesevedi Maria Magdalena onoogo, bu Salome, bu Maria Jacoobo seeji icamo facicifaihunoco anaajeumoro fuuhi Jesu ifico ijeesutequi. ² Jaamoro fucugayiro jaguisi afatyuno sesevedi tohojivi ifutuumo nihiba iinucuuberi. ³ ¿Miihoho miihaima iguiisibaco tohoji imegati faayiciji? noocasimoro.

⁴ Meecirumaaca tobatyigaba iicahicaumañeri icacutihi. ⁵ Jaadi tohojifa ijicafutuumo atyimeuhi sicafefi sesechehu caamovochehufa jiciniibo imiyanaagueneri giciniiboco. Jaaneri sihidi igutuumo. ⁶ Jaarunaa diitoco nuubo: Mihiguetejirahana, amiihai Jesu Nazareoobo etetecucafetehiniiboco miguiinehi. Buheetecuubo chahacuubo jineeri. Eneecau, memeci jino diiboco ificuhinimañooco. ⁷ Jaanegui mofoomoro ijibogominaa, Pedro iicamoco mijibogoto amiihai imegavi Galileavi fuucuubo tahi diiboco mahatyimeji amiihaico unuubadi, nooboro.

⁸ Jaaneri sihidi iigutuumoro tohojiti gaaumo jiterere. Jaamoro ajashuno miñhaiñoobaco jiiibugutuimo sihidi iiguumaño.

*Jesu Maria Magdalena Onoogovi Jafevehi.**
(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

⁹ Jaanaa fucuro miñhai jaguisifucu iicauno sesevedí ubuheeteubo ticoniuihi Maria Magdalena onoogovi ajafeveubo diigoti sahuse juugahuseti miimisiici idimoco ijimico agavaracuugovi. ¹⁰ Jaago ufuugoro diiboma iicahicaumo ihidaasuri taajeheri iicamoco jiiibugutuuihi. ¹¹ Jaano Jesu ubuheeno diiboco diigo aatyimeuno iicanoco guubucuurumo miyaavuguutíhi.

Jesu Jafeveuhi Ijiiibogominaati Miimisiicivi.
(Lc 24.13-35)

¹² Jaanobuunati bu siino Jesu siibadi jafeveuhi diitoti miimisiici sihi buhigo ufuumisivi. ¹³ Jaanegui uhuumiumisiro saatoho ijiiibogominaaco jiiibugutumisi. Jaarumisico tolliro miyaavuguutuimo.

Jesu Ijiiibogominaaco Minisuihi.
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23; Hch 1.8)

¹⁴ Jaanobuunati Jesu siino jafeveuhi ijiiibogominaa fahuseeci motihaiti saafi icamo machumovi. Jaabo diitoco icuhufojeebiihalliti buheetecuuboco aatyimeumo ijiiibuguunoco imiyaavuguutinohalliti iibaubo. ¹⁵ Jaaboro diitoco nuubo: Faajiinijeriro mofoo. Jaamoro jino

* **16:8** Sahaamefaño 9-20 versiculonoco ficucuutuimo. Jimañoviro ifotono.

taajasubogoco fanoo miyaminaaco mijibogo. ¹⁶ Jaanoco imiyaavogooboro inisiquimaaibo taajaji. Jaanoti imiyaavogotibo taajajitih. ¹⁷ Jaamo uco imiyaavogomoma jino toono gaajatabadi icano icaji; tamemeri buhi jimico gavaracujimo, bojijeri iimaajimo, ¹⁸ ihusenefa jininomico gaayicijimo, namitaco aadurumo milli icajitih. Jaabadiro iguihuvamohallivi ihuseque ificuuneri buheehicajimo icano, nooboro.

Jesu Niquejefano Feehi.

(Lc 24.50-53; Hch 1.9-11)

- ¹⁹ Aivojibo Jesu jilli ijibogominaama ihimaahicauno nijequeti ganiivuubo niquejefano. Jaaboro Moocaani miyanaagonovi casivutuubo. ²⁰ Jaanegui diito ufuumoro taajasubogoco faajiinijeri jibogomoro fuuhi. Jaamoco diiboro Ihaivojibo ahaamusuuboro tobogoco miyacaruhicauhi niqueje mitya iiji sihidi eeevanoco omoonihicaunofenedi.

Moocaani iijj
New Testament in Muinane (CO:bmr:Muinane)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Muinane

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Muinane [bmr], Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Muinane

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
ee143c59-0697-5cd3-8fac-4f9da98f0b30